

СОЛИҚ ва ХАБАРЛАРИ БОЖХОНА

1994 йил январдан чиқа бошлаган, ҳафтада бир марта чоп этилади

№ 8 (1332) • 2020 йил 25 февраль

ISSN 2010-524X

УШБУ СОҒДА

Саволларга
Дилшод Султонов
жавоб беради

3-4-бетлар

Реализация қилиш
жойи қандай
аниқланади

5-10-бетлар

Жисмоний шахслар
даромадидан
олинадиган солиқлар

11-12-бетлар

Лектор – Лондонда,
эшитувчи – ўзимизда

13-бет

Корхона совғаларни
ҚҚС билан харид
қилди

14-бет

Божхонадан қанча
дори олиб ўтиш
мумкин?

15-бет

2020 йилда СОЛИҚ
ИМТИЁЗЛАРИНИ
САҚЛАБ ҚОЛИШ

«Эски» кодексдаги
меъёрларнинг қай
бири «янги»сида
сақлаб қолинди

16-бет

✓ ЯНГИ КОДЕКС БЎЙИЧА ИШЛАЙМИЗ

ҲИСОБВАРАҚЛАР БЎЙИЧА ОПЕРАЦИЯЛАРНИ ТЎХТАТИБ ТУРИШ САБАБЛАРИ

Солиқ тўловчига таъсир ўтказиш усулларида бири ҳисобварақлар бўйича операцияларни тўхтатиб туриш ҳисобланади. Янги Солиқ кодекси жорий этилиши муносабати билан ҳисобварақлар бўйича операцияларни тўхтатиб туришга оид сабаблар кўпайди.

Худди илгаригидек, қуйидаги ҳолатларда ҳисобварақлар бўйича операциялар тўхтатиб турилиши мумкин:

- солиқ ҳисоботи белгиланган муддат тугаганидан кейин 10 кун ичида тақдим этилмаганда;

- камерал текширув доирасида талабномага тушунтиришлар ва (ёки) тузатишлар 10 кун ичида тақдим этилмаганда;

- корхонанинг ўзи кўрсатган манзилда йўқлигида.

Юқорида санаб ўтилганлардан ташқари, ҳисобварақлар бўйича операциялар тўхтатиб турилиши учун янги асослар киритилди (янги тахрирдаги СК III-моддаси):

- солиқ тўловчи солиқ текширувни ўтказиш учун инспекторларни ўз ҳудудига ёки корхона хоналарига киритмаганда.

Мазкур ҳолатда текширувчилар ҳудудга киритилганига қадар ҳисобварақлар бўйича операциялар тўхтатиб тури-

лади. Бундай сабаб ДСХОда аввал ҳам мавжуд бўлган, бироқ фақат суднинг қарорига биноан қўлланилган;

- солиқ тўловчи томонидан қуйидаги ҳолатларда солиқ инспекциясининг талабига кўра ҳужжатлар тақдим этилмаганда:

- ✓ камерал ва солиқ текширувларида (янги тахрирдаги СК 146-моддаси);

- ✓ текширилаётган шахсларга алоқадор бўлган учинчи шахслардан ҳужжатлар сўралганда (СК 147-моддаси);

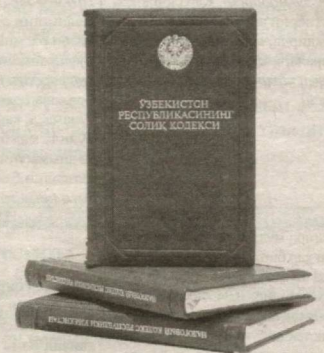
- ✓ трансферт нархни шакллантиришда солиқ назорати доирасида (янги тахрирдаги СК 195-моддаси);

Эътибор беринг!

Камерал текширув доирасида ҳужжатлар талаб қилиб олинishi – бу солиқ органларига берилган янги ҳуқуқ. Илгари камерал текширув давомида инспектор ҳужжатларни сўраб олишига ҳақли бўлмаган. Солиқ тўловчи уларни ўз ташаббуси билан тақдим этган.

- консолидациялашган гуруҳнинг масъул иштирокчиси томонидан солиқ ҳисоботи белгиланган муддатдан 10 кундан ортқ кечикиб тақдим этилмаганда.

Бунда нафақат унинг, балки консолидациялашган гуруҳнинг барча иш-

тирокчиларининг ҳисобварақлари бўйича операциялар тўхтатиб турилиши мумкин.

Тавсия:

Янги Солиқ кодекси қабул қилиниши билан назорат тартиб-таомиллари бироз қатъийлаштирилди. Шу боис солиқ органларининг қонуний талабларини аниқ бажариши, ҳисоботларни ўз вақтида топшириши ва барча сўровларга жавоб қайтариши лозим. Ҳисобварақлар бўйича операциялар тўхтатиб қўйилганидан кейин корхонанинг мансабдор шахсларига нисбатан маъмурий санкциялар қўлланилиши мумкинлигини эътиборга олинг.

2-бетда

✓ БУХГАЛТЕРГА ТАВСИЯЛАР

НАРХ СИЁСАТИ ЁРДАМИДА ҚЎШИМЧА СОЛИҚ ҲИСОБЛАШДАН ҚАНДАЙ ҲИМОЯЛАНИШ МУМКИН

Корхонада товарлар ва хизматларга нархларни иқтисодиёт ва маркетинг бўлимлари, баъзан эса раҳбариятнинг ўзи белгилайди, чунки кўпинча сотувлар муваффақияти нархларга боғлиқ бўлади. Янги тахрирдаги СК қабул қилиниши билан нарх белгилаш масалаларига бухгалтерия ходимларини ҳам фаол жалб этишга тўғри келади.

Бош бухгалтерга нарх сиёсати нима учун зарурлиги, у нима учун солиқ ҳисоб сиёсатининг бир қисми бўлиши кераклиги ва уни қандай қилиб тўғри тузиш ҳақида солиқ маслаҳатчиси Ирина ПОДОЛЬСКАЯ сўзлаб берди.

– ҚҚС ва фойда солиғи тўлайдиган компаниянинг айланмадан олинадиган ва қатъий белгиланган айлиқлар тўловчилар билан ҳамкорлиги солиқ органлари томонидан нархларни кучайтирилган тарзда назорат қилиш хавфини оширади.

Солиқ органлари буни нархлар билан манипуляция қилган ҳолда солиқ базасини камайтириш ва шу орқали бюджетга зарар етказиш мумкинлиги билан изохлашади. Масалан, реализация қилинаётган товарлар нархини пасайтириб, айланмадан олинадиган солиқ, қўшилган қиймат солиғи ёки фойда солиғи бўйича солиқ базасини камайтириш мумкин. Харид нархларини ошириб, фой-

да солиғи бўйича солиқ базасини камайтириш мумкин. Бунда фойдани айланмадан олинадиган солиқ ёки қатъий белгиланган солиқ тўлайдиган шахсга «ўтказиш» мумкин бўлади.

Шу тариқа, турли солиқ солиш тизимидан фойдаланадиган субъектлар ўртасида тузиладиган битимлар солиқчиларнинг эътиборини жалб қилади. Солиқ солиш мақсадларида нарх белгиланишини назорат қилиш ҳуқуқини Солиқ кодекси, айнан, унинг қуйидаги учта қоидада тақдим этади:

1) агар солиқ тўловчи ағона ёки устувор мақсади солиқ тўламаслик тарзидаги асоссиз солиқ нафи олишдан ёхуд ўзи тўлайдиган солиқлар-

нинг суммасини камайтиришдан иборат бўлган операцияларни ёки операциялар кетма-кетлигини амалга оширса, унинг бундай ҳаракатлари ҳуқуқни суиистеъмол қилиш деб эътироф этилади (СК 14-м. 5-қ.);

2) агар битимнинг нархи товарларнинг (хизматларнинг) бозор қийматидан паст ёки юқори бўлса, солиқ органлари солиқ базасига тузатиш киритишга ҳақли (СК 248-м. 4-қ.);

3) битимнинг тарафларидан бири томонидан трансферт нархни белгилаш натижасида олинмаган хар қандай даромадлар солиқ солиш мақсадида битимнинг шу тарафида ҳисобга олинади (СК 176-м. 3-қ.). Ушбу норма, СКнинг бутун VI «Трансферт нархни белгилашда солиқ назорати» бўлими катори 2022 йил 1 январдан кучга кириди.

Нима қилмоқ керак?

Ўзингизнинг нархни белгилашга оид қоида ва тамойилларингизни

2-бетда

СОЛИҚ СОҲАСИГА ОИД САВОЛЛАР

Ўқувчиларимиздан тушган саволларга молия вазирининг ўринбосари Дилшод СУЛТОНОВнинг жавобларини эълон қилишда давом этамиз.

Хусусий, оилавий корхоналар ва фермер хўжаликлари соф фойдасига солиқ қандай солинади

? 1 апрелгача тақсимланган, кейинроқ тўланган дивидендлардан солиқ ушлаб қолиш лозимми? ХКларнинг тақсимланадиган соф фойдасига солиқ солиши керакми?

– Ҳа, 5% ставка бўйича дивиденд солиғи солинади.

2020 йил 1 апрелдан бошлаб хусусий корхона мулкдорига, оилавий корхона иштирокчисига ёки фермер хўжалиги бошлиғига улар тасарруфидда қолган фойда суммасидан тўланадиган

даромадлар дивидендларга тенглаштирилади (СК 41-моддаси 4-банди).

Юридик шахс томонидан тўланадиган дивидендларга тўлов манбаида солиқ солинади (СК 343-моддаси).

Дивиденд солиғи ставкаси – 5% (СК 381-моддаси).

! Хусусий корхона, оилавий корхона ва фермер хўжалигининг тақсимланадиган, яъни – мулкдорга бериладиган фойдасига солиқ солиши лозим. Фойда тақсимланмаганда солиқ оқибатлари вужудга келмайди.

? Молия вазирлиги ва ДСҚнинг 30.12.2019 йилдаги ахборот хабарида 2007 йил таҳриридаги СК билан тақдим этилган солиқлар ва мазбурий тўловлар бўйича имтиёзлар 2020 йил 1 апрелгача амал қилади дейилган. Шу муносабат билан хусусий корхонанинг 2019 йил ва 2020 йил 1 чораги учун фойдасини 1 апрелгача дивиденд солиғи тўламасдан олиши мумкинми?

– Ҳа, мумкин. Хусусий корхона, оилавий корхона ва фермер хўжаликларининг соф фойдасига солиқ солишдан озод этиш бўйича имтиёз 2020 йил 1 апрелгача амал қилади. Бу солиқ имтиёзларини бекор қилишни назарда тутувчи солиқ тўғрисидаги қонун ҳужжатлари расман эълон қилинган кундан эътиборан камида уч ой ўтгач амалга киритилиши билан боғлиқ (СК 4-моддаси).

? Оилавий корхонанинг 2019 йил якунлари бўйича фойдаси унинг иштирокчиларига тақсимланди. Оилавий корхонанинг иштирокчилари 2020 йил 1 апрелга қадар тақсимланган дивидендларни 2020 йил давомида дивиденд солиғини тўламасдан олишга ҳаққими?

– Йўқ, мумкин эмас. Солиқ агентлиги дивидендлар тарзида тўланадиган даромадларга нисбатан солиқ суммасини алоҳида ҳар бир олувчи бўйича кўрсатилган даромадларни ҳар бир тўловга тағбиқан белгилайди (СК 345-моддаси). Даромадни тўлаш ку-

шу боис сиз 2020 йил 1 апрелга қадар 2019 йил якунлари бўйича олинган фойдани солиқ ушлаб қолмасдан олишингиз мумкин.

2020 йил 1 чораги якунларини сиз 1 апрелдан кейин чиқаришингиз мумкин. Шу боис 1 чорак учун фойдани тақсимлаш чоғида сиз 5% ставка бўйича дивиденд солиғини ушлаб қолишингиз лозим бўлади.

ни даромадни олиш куни сифатида белгиланади (СК 367-моддаси).

Шу тўғрисида дивидендлар 2020 йил 1 апрелдан кейин тўланган тақдирда сиз 5% ставка бўйича солиқ ушлаб қолишингиз лозим.

ҚҚС бўйича мақсадли имтиёзлар

? Корхона Президент қарори билан тақдим этилган ва 2022 йил 1 январга қадар амал қиладиган ҚҚС бўйича мақсадли имтиёздан фойдаланади. Имтиёзни унинг амал қилиш мuddати тугагунига қадар қўллаш мумкинми? Агар мумкин бўлса, унинг мақсадли йўналиши сақлаб қолинадими?

– Ҳа, имтиёзни унинг амал қилиш мuddати тугагунига қадар қўллаш мумкин. Унинг мақсадли йўналиши сақланиб қолади.

30.12.2019 йилдаги ЎРҚ-599-сон Қонуннинг 4-моддасига асосан, Президент ва Вазирлар Маҳкамасининг қарорлари билан тақдим этилган имтиёзлар уларнинг амал қилиш мuddати тугагунига қадар амал қилади. Бунда СКнинг 75-моддасига асосан солиқлар бўйича имтиёзлар солиқ солишдан бўшаган маблағларни аниқ мақсадларга йўналтириши шарти билан берилиши мумкин. Бундай маблағлар мақсадли ишлатилмаган маблағлар суммаси белгиланган тартибда пеня ҳисобланган ҳолда бюджетга ундирилиши лозим.

Солиқлар бўйича имтиёзлар берилиши муносабати билан бўшаган ва мазкур имтиёзларнинг амал қилиш даврида фойдаланилмаган маблағлар суммаси берилган имтиёзлар-

нинг амал қилиш мuddати тугаганидан сўнг бир йил давомида уларни тақдим этишда белгиланган мақсадлар учун йўналтирилиши мумкин. Бунда белгиланган мuddатда фойдаланилмаган маблағлар бюджетга ўтказилиши лозим.

Шунингдек, СКнинг 75-моддасида назарда тутилишича, ҚҚС бўйича имтиёзлар, шу жумладан товарлар Ўзбекистоннинг худудига олиб кирилишида (импортида) солиқ солишдан бўшаган маблағларни аниқ мақсадларга йўналтириш шарти билан берилиши мумкин эмас. Бу норма 2020 йилдан бошлаб жорий этиладиган имтиёзларга татбиқ этилади.

Шу тариқа, Президент ва Вазирлар Маҳкамасининг қарорларига тегишли ўзгартиришлар киритилгунига қадар корхона ушбу қарорлар билан тақдим этилган имтиёзларни қўллашга ҳақли ва улардан мақсадли фойдаланилишини таъминлаш шарт.

Турли вазиятлар учун автотранспорт бўйича ҚҚСни ҳисобга олиш

? 2020 йилдан бошлаб автотранспорт бўйича ҚҚС ҳисобга олинмайди, башарти уни сотиб олиш фаолият турини амалга ошириш билан боғлиқ бўлмаса. Ушбу чеклов нимани билдиради?

– 2019 йилдан бошлаб асосий воситалар, жумладан автотранспорт бўйича ҚҚС 12 ой давомида тенг улушларда (кўчмас мулк объектлари бўйича – 36 ой) ҳисобга олина бошлаган. Илгари ҚҚС суммаси сотиб олинган асосий воситалар қийматига киритилган.

2020 йил 1 январдан бошлаб мазкур тартиб ўзгартирилди: солиқ тўловчиларга сотиб олинмаган асосий воситалар бўйича ҚҚС суммасини

бир йўла ҳисобга олиш ҳуқуқи тақдим этилди, солиқ солинмайдиган оборотлар учун фойдаланилаётган ёки улар бўйича ҳисобга олишга чеклов ўрнатилган асосий воситалар бундан мустасно.

Шу тариқа, 2019 йилда автотранспорт бўйича ҚҚСни қисман ҳисобга олган солиқ тўловчилар, унинг қолган суммасини 2020 йилда бир йўла ҳисобга олишга ҳақлидирлар.

МИСОЛ. 2019 йилда сотиб олинган автомобиль бўйича ҚҚС қолдигини ҳисобга олиш

2019 йилда ҚҚС тўловчи корхона директорнинг хизмат сафарлари учун енгил автомобиль сотиб олди. Етказиб берувчига тўланган ҚҚС 15 млн сўмни ташкил этди. 2019 йилда солиқ суммаси қисман 5 млн сўм миқдориди ҳисобга олинди. ҚҚСнинг қолган 10 млн сўм миқдоридидаги суммасини корхона, башарти реализация қилиш бўйича барча айланмаларга ҚҚС солинса, 2020 йилнинг январь ойида ҳисобга олиши мумкин.

СКнинг 267-моддасига асосан енгил автомобилларни, мотоциклларни, вертолётларни, моторли қайиқларни, самолётларни, шунингдек моторли воситаларнинг бошқа турларини ва улар учун ёқилгини сотиб олиш чоғида тўланган ҚҚС, агар сотиб олиш амалга оширилаётган фаолият турига боғлиқ бўлмаса, ҳисобга олинмайди. Мазкур чеклов 2020 йилдаги сотиб олишларга татбиқ этилади.

Агар, масалан, автотранспорт сотиб олиниб, корхона раҳбарияти ва ходимлари томонидан фаолият турини амалга ошириши (маҳсулотлар ишлаб чиқариши, хизматлар кўрсатиши) билан боғлиқ бўлмаган шахсий мақсадларда фойдаланилаётган бўлса, у бўйича ҚҚС ҳисобга олинмайди. Агарда автомобиллардан тадбиркорлик мақсадларида фойдаланилаётган бўлса, сотувчига тўланган ҚҚС ҳисобга олиниши мумкин. Шу автомобиль учун харид қилинган ёқилги бўйича ҚҚС ҳам худди шу тартибда ҳисобга олинади.

Ушбу янгилик ҳисобга олинмаган ҚҚСни ошириш ва солиқларни тўлашдан бўйин товлаш ҳолларини олдини олишга қаратилган.

МИСОЛ. Асосий фаолиятда фойдаланиладиган автомобиллар бўйича ҚҚСни ҳисобга олиш

Реклама фирмаси қуйидагилар учун иккита енгил автомобиль сотиб олди:

• раҳбарнинг кундалик хизмат ишлари билан автомобил-

4-бетда

СОЛИҚ СОҲАСИГА ОИД САВОЛЛАР

3-бетда

• бухгалтерия, таъминот, сотувлар, шартнома бўлимлари ва бошқа бўлимлар ходимларининг хизмат ишлари билан юриши учун.

Ушбу ҳолларда автомобилларни сотиб олиш чоғида туланган ҚҚС ҳисобга олиниши лозим, сабаби улардан тадбиркорлик фаолияти доирасида фойдаланилмоқда.

Солиқ органлари солиқ тўловчининг фаолиятини ўрганган ҳолда унинг суғурта полислари, йўл-транспорт ҳодисалари, ЙҲҚни бузганлик учун жарималар, автотранспорт воситасининг босган йўли ва бошқаларни таҳлил қилади. Агар бунда автомобиль корхонада ишламайдиган ёки расмийлаштирилган бошқа ходимлар томонидан бошқарилиши далиллари аниқланган тақдирда бунга ҚҚСнинг тўлиқ туланмаганлиги сифатида қаралиши мумкин. Хукукбузарлар СКнинг 224-моддасига мувофиқ ғайриқонуний тарзда ҳисобга олинган солиқнинг 20% миқдоридан жарима тўлашлари, шунингдек ҳисобга олиш суммасига камайиш томонга тузатиш киритишлари тўғри келади.

Бундан ташқари, транспорт воситасининг таъсисчилар ёки уларнинг оила аъзолари томонидан бошқарилиши шу транспорт воситасининг амортизацияси бўйича харажатларнинг ғайриқонуний чегирилиши ҳисобига фойда солиғи бўйича солиқ базасининг камайирилиши сифатида қаралиши мумкин. Шунингдек, бу дивидендлар тарзидаги ёки моддий наф тарзидаги даромадлар бўйича тўлов манбаида солиқ тўлашдан бўйин товлаш сифатида баҳоланиши мумкин.

Қурилишни молиялаштиришнинг марказлаштирилган манбалари ҳисобига амалга ошираётган юридик шахсларга ҚҚС солиш

? *Объектлар қурилишини молиялаштиришнинг марказлаштирилган манбалари ҳисобига амалга ошираётган юридик шахслар ҚҚС ва фойда солигини тўлашлари шарт, яъни – айланмадан олинадиган солиқ тўлашга ҳақли эмас. Ушбу талаб марказлаштирилган манба ҳисобига қурилишнинг барча иштирокчилари – ҳам бош пудратчи, ҳам ёрдамчи пудратчиларга татбиқ этиладими?*

– 2020 йил 1 январга қадар амал қилган Солиқ кодекси асосан солиқ солишнинг соддалаштирилган тартиби асосида солиқ тўловчилар қурилиши молиялаштиришнинг марказлаштирилган манбаларини жалб этган ҳолда амалга оширилаётган объектлар бўйича ҚҚС тўлашлари шарт бўлган (2007 йилдаги СКнинг 349-моддаси).

Бунда мазкур норма қурилишни молиялаштиришнинг марказлаштирилган манбалари ҳисобига амалга ошираётган юридик шахсларга – бош пудратчиларга татбиқ этилган, бу қурилишда иштирок этувчи ва умумий қурилиш доирасида алоҳида ишларни (хизматларни) бажаришдан ёрдамчи пудратчиларга тегишли эмас.

Янги СКда мазкур норма сақланиб қолган, лекин унга аниқлик киритилган: марказлаштирилган молиялаштириш манбалари ҳисобидан объектлар (жорий ва капитал таъмирлаш бундан мустасно) қурилишини амалга оширувчи юридик шахслар айланмадан олинадиган солиқни тўлашга ҳақли эмас (СКнинг 461-моддаси).

Шу тариқа, ҚҚС тўлаш тўғрисидаги талаб буюртмачи билан қурилиш пудрати шартномасини тузган пудратчи (бош пудратчи)га тааллуқли. Бош пудратчи билан марказлаштирилган молиялаштириш манбалари ҳисобидан объектларни қуриш юзасидан пудрат шартномасини тузган ёрдамчи пудратчиларга ҚҚС ва фойда солиғи тўлашга ўтиш тўғрисидаги талаб татбиқ этилмайди.

buxgalter.uz сайти материали асосида.

Солиққа оид ҳукукбузарликлар турларидаги ўзгартиришлар

Маълумки, янги Солиқ кодексида солиқ ҳукукбузарликларининг анча кўп турлари келтирилган. Солиққа оид ҳукукбузарликлар бўйича ўзгартиришларнинг солиштирма жадвали тайёрланди.

Илгари	Ҳозир
Солиқ органларида ҳисобга қўйишдан бўйин товлаш	
Илгари БҲМнинг 50 бараваридан 100 бараваригача, бироқ ўша даврда олинган тушумнинг 10%-50%идан кам бўлмаган миқдорда жарима назарда тутилган эди (2007 йилги тахрирдаги СК 113-м.)	Энди жарима миқдори ҳисобга қўйиш турига боғлиқ (янги тахрирдаги СК 219-м.): • корхона ёки солиқ солиш объекти жойлашган ерда (янги тахрирдаги СК 219-м.) – 1 дан 2 млн сўмгача; • чет эл доимий муассасаси – олинган даромадларнинг 10%, бироқ 10 млн сўмдан кам бўлмаган миқдорда; • яқка тартибдаги тадбиркор – олинган даромадларнинг 10%, бироқ 1 млн сўмдан кам бўлмаган миқдорда; • ҚҚС тўловчи сифатида – олинган даромадларнинг 5%, бироқ 5 млн сўмдан кам бўлмаган миқдорда.
Солиқ ҳисоботини ўз вақтида тоширмаганлик	
Фақат мансабдор шахс учун жавобгарлик назарда тутилган эди (МЖТК 175-м.)	Энди мансабдор шахс жазога тортилади, шунингдек корхонага нисбатан санкциялар қўлланилади. Ушбу ҳукукбузарлик учун ҳар бир кечиктирилган кунга ҳисобот даври учун тўлашни лозим бўлган солиқ суммасининг 1%, бироқ 10%дан ортиқ бўлмаган миқдорда жарима назарда тутилган (МЖТК 175-м.; янги тахрирдаги СК 220-м.). Солиқларни тўлаш ҳам кечиктирилган тақдирда, шунингдек, пеняни тўлаш лозим бўлади.
Камерал назорат/текширув доирасида талабномага жавоб мавжуд эмаслиги	
Корхонанинг банкларидаги ҳисобварақлари бўйича операцияларни тўхтатиб турилган. Мансабдор шахсга жарима солинган (МЖТК 175-м.; 2007 йилги тахрирдаги СК 96-м.).	Мавжуд санкцияларга нисбатан корхонага солиқ аудитини тайинлаш мумкинлиги қўшилди (янги тахрирдаги СК 138-м.).
НКМ ва терминални қўллаш тартибини бузиш	
Қуйдагилар учун жавобгарлик назарда тутилган эди (2007 йилги тахрирдаги СК 119-м.): • НКМ ва терминални ишлатмасдан савдон амалга ошириш; • Харидорга чек бермаслик; • техник талабларга жавоб бермайдиган НКМдан фойдаланганлик	Мавжуд ҳукукбузарликлар қуйдагилар билан тўлдирилди (янги тахрирдаги СК 221-м.): • тўловни терминал орқали қабул қилишдан бош тортиш – 5 млн сўм; • солиқ органларида рўйхатдан ўтказилмаган НКМни қўллаган ёки сотиб олувчига тўлов ҳужжатларини берган ҳолда савдон амалга оширганлик – 7 млн сўм; • бошқа шахс номига расмийлаштирилган терминалдан фойдаланганлик – 20 млн сўм.
ЯТТ томонидан даромадлар ва харажатларни ҳисобга олишнинг бузилиши	
Солиқ кодекси бундай ҳукукбузарликни назарда тутмаган эди	Солиқ органларида рўйхатдан ўтказилган даромадлар ва харажатлар ҳисобини юритиш китобини юритмаган тақдирда яқка тартибдаги тадбиркор учун жавобгарлик жорий этилди. Жарима миқдори 500 миң сўм (янги тахрирдаги СК 222-м.).
Солиқ базасини яшириш ёки камайтириб кўрсатиш	
Қуйдагилар учун жавобгарлик назарда тутилган эди: • қирим қилинмаган товарларни сақлаш; • реализация қилишдан олинган тушум суммасини ҳужжатларда экс эттирмаганлик; • реализация қилинганлиги факти тўғрисида даволат берувчи ҳужжатлар алмаштирилганлиги, сохташтирилганлиги ёки йўқ қилинганлиги; • ҳисобда реализация қилинмаган деб кўрсатилган товарларнинг оморда ёки реализация қилиш жойида мавжуд эмаслиги (2007 йилги тахрирдаги СК 114-м.).	Мавжуд ҳукукбузарликлар қуйдагилар билан тўлдирилди (янги тахрирдаги СК 223-м.): • юкларни товар-қузатув ҳужжатларини расмийлаштирмадан ёхуд сохта ҳужжатлар бўйича ташитиш; • қалбаки бирламчи бухгалтерия ҳужжатларидан фойдаланиш; • НКМ дастурига ноқонуний равишда ўзгартириш киритиш; • фойдаланилмаган моддий харажатларни фойдаланилган деб, ишлаб чиқариш ҳисоботида қўйиш; • ҳисобот даври учун сотиш ҳажмининг ва даромаднинг қасддан камайириш; • моддий, ёқилғи-энергетика ресурслари харажатларини лимитларни ва амортизациясини сунъий равишда ошириш; нормативларни нотўғри қўллаш; • ходимларнинг ҳақиқий иш ҳақи суммаси солиқ ҳисоботида яшириш; • ходимларнинг ҳақиқий сонини акс эттирмаганлик; • реализация қилинган товарлар қийматини ҳисоб ҳужжатларида ҳақиқатда реализация қилинган қийматидан пайсатилган нархлар бўйича акс эттириш. Ушбу ҳукукбузарлик турлари учун солиқ базаси камайирилиши суммасининг 20% миқдоридан жарима солинади
Солиқни тўламаслик ёки тўлиқ тўламаслик	
Солиқ нотўғри ҳисоб-китоб қилинганда етишмаётган сумма қўшимча ҳисобланган тақдирда унга пеня ҳисобланган. Солиқ тўлашдан қасддан бўйин товланган тақдирда мансабдор шахс маъмурий жавобгарликка тортилган (МЖТК 174-м.; 2007 йилги тахрирдаги СК 120-м.).	Шунингдек, энди тўланмаган солиқ суммасининг 20% миқдоридан жарима солинади (янги тахрирдаги СК 224-м.).
ҚҚСни акс эттиришда ҳисобварақ-фактураларни расмийлаштиришдаги ҳукукбузарликлар	
Ҳисобварақ-фактурани расмийлаштиришда ҳато учун алоҳида жавобгарлик мавжуд эмас эди. Уларга бухгалтерия ҳисобини юритиш тартибини бузиш сифатида қаралган. Бунинг учун мансабдор шахснинг маъмурий жавобгарлиги назарда тутилган эди (МЖТК 175-1-м.).	Ҳисобварақ-фактурада ҚҚСни қуйидаги ҳолатларда акс эттириш алоҳида ҳукукбузарликка ажратилди: • ундан овоз қилинган товар ва хизматларга; • ҚҚС тўловчи ҳисобланмайдиган етказиб берувчилар томонидан реализация қилишда. Етказиб берувчилар учун ҳисобварақ-фактурада кўрсатилган ҚҚС суммасининг 20% миқдоридан жарима назарда тутилган. Бундан ташқари, етказиб берувчи ҳисобварақ-фактурада кўрсатилган солиқни тўлаш шарт (янги тахрирдаги СК 225-м.).
Трансферт нархи белгилашда солиқларни тўламаслик	
Ўзаро алоқадор тарафлар ўртасидаги битимларда шаклландирилган, ушбу битимлар учун ўртача нархдан фарқ қилмайдиган нарх тушунчаси мавжуд бўлмаган	Қасддан нарх камайирилганда ўзаро алоқадор тарафлар ўртасидаги битимлар бўйича солиқ тўлашнинг маълумлиги учун жавобгарлик жорий этилади. Камайирилган суммага қўшимча солиқ ҳисоблашдан ташқари корхонага тўланмаган солиқ суммасининг 40% миқдоридан жарима солинади (янги тахрирдаги СК 226-м.).
Назорат қилинадиган чет эл компанияси фойда улушини базага киритмаслик	
Қопун ҳужжатларида назорат қилинадиган чет эл компанияси тушунчаси назарда тутилмаган эди	Назорат қилинадиган чет эл компанияси тушунчаси, шунингдек унинг фойда улуши солиқ базасига киритилмаганлиги натижасида солиқни тўламаганлик учун жавобгарлик жорий этилмоқда (янги тахрирдаги СК 227-м.).

Альберт САФИН, «Norma» МЧЖ эксперти.

КЎП КВАРТИРАЛИ УЙ ЭГАЛЛАГАН ЕР УЧАСТКАСИ: ЮРИДИК ШАХСЛАРДАН ОЛИНАДИГАН ЕР СОЛИГИ СОЛИНАДИМИ ЁКИ ЙЎҚМИ

2020 йилдан бошлаб кўп квартирали уйлар эгаллаган ерлар участкалари солиқ солиш объекти ҳисобланмайди, бундан яшаш учун мўлжалланмаган кўчмас мулк объектлари эгаллаган ер участкалари мустасно (СК 426-м. 2-қ. 12-б.).

Агар ушбу ер участкаларидан хўжалик фаолиятини юритиш учун фойдаланилса, уларга СКнинг 61-боби «Юридик шахслардан олинадиган ер солиғи»да белгиланган тартибда солиқ солинади (СК 426-м. 3-қ.).

Солиқ тўловчиларда ушбу янгилик бўйича тугилган саволларга Молия вазирлигининг Ресурс солиқлари ва бошқа даромадлар методологияси бўлими бошлиғи Зарема МЕНАЛИЕВА жавоб беради.

– Корхонада кўп квартирали уй эгаллаган ер участкаси мавжуд. Ундаги квартиралар бошқа ҳудудлардан келган ходимлар учун хизмат турар жойи сифатида фойдаланилмоқда. Корхона мазкур ер участкаси учун ер солиғи тўлаши лозимми?

– Йўқ, тўламайди.

Агар кўп квартирали уйдаги бинолардан хизмат турар жойи сифатида фойдананилаётган ва ушбу бинолар эгаллаган ер участкасида хўжалик фаолияти юритилмаётган бўлса, мазкур ер участкаси юридик шахслардан олинадиган ер солиғи солиш объекти ҳисобланмайди.

– Қурилиш ташкилотига ер участкаси тақдим этилган бўлиб, унда кўп квартирали уй барпо этилади. Бу уйдаги квартиралар сотилади. Ушбу ер участкаси учун ер солиғи тўланадими?

– Ҳа, тўланади.

Ер участкасида қурилиш ташкилоти хўжалик фаолиятини юритади ва ер участкасидан фойда олиш мақсадида фойдаланади. Шу боис унга қурилиш даврида ҳам, уй-жойни фойдаланишга топширишнинг давлат қабулидан кейин ҳам солиқ солинади.

Қурилиш ташкилоти томонидан кўп квартирали уйдаги барча жойлар сотилган ва кадастр ҳужжатлари янги мулк-

дорларга қайта расмийлаштирилгандан кейин, мазкур қурилиш ташкилотига ушбу бинолар эгаллаган ер участкасидан фойдаланиш ҳуқуқи тугайди.

Тегишинча, юридик шахслардан олинадиган ер солиғи бўйича солиқ базаси ер участкаси майдони камайтирилган ойдан эътиборан камайтирилади (СК 427-м. 2-қ.).

– Кўп қаватли турар жойнинг биринчи қаватидаги офис биноси корхонага тегишли. Турар жой бўлмаган хоналар бўйича ер солиғи қандай ҳисобланади?

– Кўп қаватли турар жой биноларидаги турар жой бўлмаган хоналар учун юридик шахслардан олинадиган ер солиғи турар жой бўлмаган биноларнинг қаватлар сонига бўлинган майдонидан келиб чиқиб ҳисобланади (9.12.2019 йилдаги ЎРҚ-589-сон Қонунга 9-илова изоҳининг 7-б.). Кўп қаватли турар жойдаги турар жой бўлмаган хонанинг майдони кадастр ҳужжатларида кўрсатилган.

МИСОЛ. Корхона 7 қаватли турар жойнинг биринчи қаватида жойлашган 140 кв.м турар жой бўлмаган хонага эгаллик қилади.

Юридик шахслардан олинадиган ер солиғи 0,002 га (140 / 7 / 10 000) тенг бўлган ер участкаси майдони ва ер солиғининг тегишли ставкасидан келиб чиқиб ҳисобланади (маълумот учун: 1 га = 10 000 кв.м.).

Юридик шахслардан олинадиган ер солиғи ставкалари ЎРҚ-589-сон Қонуннинг 9-илловаси билан тасдиқланган.

– Кўп квартирали уйдаги квартира юридик шахсга тегишли, у корхона ходимларининг яшаш учун фойдаланилади. Корхона ер солиғи тўлаши лозимми?

– Йўқ, тўламайди.

Кўп квартирали уйлар эгаллаган ер участкалари юридик шахслардан олинадиган ер солиғи солиш объекти ҳисобланмайди. Агар кўп квартирали уйдаги квартира яшаш учун мўлжалланган бўлса, ушбу квартира эгаллаган ер участкаси бўйича юридик шахслардан олинадиган ер солиғи тўланмайди.

ҚҚС ҚАНДАЙ ҲИСОБГА ОЛИНАДИ

ТМЗ ҚОЛДИҚЛАРИ ВА УЗОҚ МУДДАТЛИ АКТИВЛАРГА ДОИР

Солиқ тўловчилар ҚҚС тўловчилар тоифасига ёки соддалаштирилган ҚҚСдан ҚҚС ҳисоб-китобининг умумий тартибига ўтиш чоғида, шунингдек ҚҚС тўлашдан озод этиш бекор қилинганда ТМЗ қолдиқлари ва узоқ муддатли активлар бўйича ҚҚСни ҳисобга олишга ҳақли. Амалиётда буни қандай бажариш ҳақида Молия вазирлигининг Билвосита солиқлар ва боғхона тўловлари методологияси бўлими бошлиғи Баҳодир БОЙҚОБИЛОВ тушунтириш беради.

ҚҚС тўловчилар тоифасига ёки СҚҚСдан ҚҚС ҳисоб-китобининг умумий тартибига ўтаётганда, шунингдек ҚҚС тўлашдан озод этиш бекор қилинганда 2020 йил 1 январга бўлган ҳолатда ТМЗ қолдиқлари, шунингдек узоқ муддатли активлар бўйича ҚҚС суммасини ҳисобга

олинг. Бунда СКнинг 266-моддасида белгиланган ҳисобга олиш шартларига риоя қилиш лозим. Агар ТМЗ ва узоқ муддатли активлар кўрсатилган талабларга мувофиқ келмаса, улар бўйича ҚҚСни ҳисобга олиш мумкин эмас (СК 267-моддаси).

ТМЗ деганда 4-сон БҲМС «Товар-моддий захиралар»нинг 5-бандида белгиланган моддий активлар, шу жумладан тугалланмаган ишлаб чиқариш тушунилади (АВ томонидан 17.07.2006 йилда 1595-сон билан рўйхатдан ўтказилган).

21-сон БҲМС «Хўжалик юритувчи субъектлар молиявий-хўжалик фаолиятининг бухгалтерия ҳисоби счётлари режаси ва уни қўллаш бўйича йўриқнома»га 2-илованинг 1-қисмида кўрсатилган активлар узоқ муддатли активлар ҳисобланади (АВ томонидан 23.10.2002 йилда 1181-сон билан рўйхатдан ўтказилган):

- 0100-гурух счётларида ҳисобга олинувчи асосий воситалар;

- молиявий ижара шартномаси бўйича олинган асосий воситалар (0300);
- номоддий активлар (0400);
- ўрнатиладиган асоб-ускуналар (0700);
- капитал қўйилмалар (0800).

2020 йил 1 январга бўлган ҳолатда ТМЗ қолдиқлари ва узоқ муддатли активлар бўйича ҚҚС суммасини ҳисобга олиш инвентарлаш маълумотлари асосида амалга оширилади.

ТМЗ қолдиқлари ва узоқ муддатли активлар бўйича ҚҚСни ҳисобга олиш чоғида ҚҚС товарларни (хизматларни) етказиб берувчилар товарларни юклаб жўнатишга (хизматлар кўрсатишга) доир ҳужжатларда кўрсатган ставкаларда ҳисоблаб чиқарилади.

МИСОЛ. Инвентарлаш маълумотларига кўра ҳисобга олинadиган ҚҚС суммаларини аниқлаш

2020 йил 1 январга бўлган ҳолатда инвентарлаш натижаларига кўра қуйидагилар аниқланган:

- омборда ҚҚСни ҳисобга олган ҳолда 100 млн сўмлик товарлар мавжуд, шу жумладан охириги 12 ойда (2019 йил 1 январдан 31 декабргача) сотиб олинганлари – 80 млн сўмлик, шундан 20%лик ҚҚС ставкаси бўйича – 23,4 млн сўмлик, 15% – 46 млн сўмлик, 6% – 10,6 млн сўмлик;
- омборда таннархи 100 млн сўмни ташкил этадиган тайёр маҳсулотлар турибди. 2019 йилда ҚҚС билан сотиб олинган ва ушбу таннархга киритилган товарлар ва хизматлар 80 млн сўмни ташкил этади, ш.ж. 20%лик ставка бўйича – 29,4 млн сўмлик, 15% – 50,6 млн сўмлик;
- АВ қолдиқ қиймати 200 млн сўмни ташкил этади, шу жумладан 2019 йилда 20% ҚҚСни ҳисобга олган ҳолда сотиб олинганлари – 171 млн сўм;
- қурилиши тугалланмаган объект қиймати 500 млн сўмни ташкил этади, шу жумладан 2019 йилда ҚҚС билан сотиб олинган ва ушбу қийматга киритилган товарлар ва хизматлар 200 млн сўм, шундан 20%лик ҚҚС ставкаси бўйича – 108 млн сўмлик, 15% – 92 млн сўмлик.

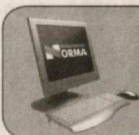
Корхона 2020 йил 1 январга бўлган ҳолатда ҳисобга олинadиган ҚҚС суммаларини аниқлаш чоғида қуйидагиларни инобатга олиши керак:

- товарлар қолдиқлари қийматига киритилган ҚҚС суммаси – 10,5 млн сўмни (23,4 / 120 x 20 + 46 / 115 x 15 + 10,6 / 106 x 6);
- тайёр маҳсулот қолдиқлари таннархида ҳисобга олинган товарлар ва хизматлар бўйича ҚҚС суммаси – 11,5 млн сўмни (29,4 / 120 x 20 + 50,6 / 115 x 15);
- АВ қолдиқ қийматига тўғри келадиган ҚҚС суммаси – 28,5 млн сўмни (171 / 120 x 20);
- қурилиши тугалланмаган объект қийматига киритилган товарлар ва хизматлар бўйича ҚҚС суммаси – 30 млн сўмни (108 / 120 x 20 + 92 / 115 x 15).

Бухгалтерия ҳисобида қуйидаги ёзувлар амалга оширилган:

Хўжалик операциясининг мазмуни	Сумма, млн сўмда	Счётлар корреспонденцияси	
		дебет	кредит
Товарлар қолдиқлари қийматидан чегирилган ҚҚС суммаси акс эттирилди	10,5	4410-«Бюджетга солиқлар ва бошқа мажбурий тўловлар бўйича бўнак тўловлари (турлари бўйича)»	2910-«Омбордаги товарлар»
АВ қийматидан чегирилган ҚҚС суммаси акс эттирилди	28,5	4410-«Бюджетга солиқлар ва бошқа мажбурий тўловлар бўйича бўнак тўловлари (турлари бўйича)»	0100-«Асосий воситаларни ҳисобга олувчи счётлар»
Тайёр маҳсулот қолдиқлари таннархида ҳисобга олинган, товарлар ва хизматлар қийматига тўғри келадиган ҚҚС суммаси акс эттирилди	11,5	4410-«Бюджетга солиқлар ва бошқа мажбурий тўловлар бўйича бўнак тўловлари (турлари бўйича)»	2810-«Омбордаги тайёр маҳсулотлар»
Қурилиши тугалланмаган объект қийматига ҳисобга олинган, товарлар ва хизматлар қийматига тўғри келадиган ҚҚС суммаси акс эттирилди	30	4410-«Бюджетга солиқлар ва бошқа мажбурий тўловлар бўйича бўнак тўловлари (турлари бўйича)»	0810-«Тугалланмаган қурилиш»
СКнинг 266-моддасида назарда тутилган ҳисобга олиш учун барча шартлар бир вақтнинг ўзida бажарилганда 2020 йил 1 январга бўлган ҳолатда ТМЗ қолдиқлари ва узоқ муддатли активларга тўғри келадиган ҚҚСнинг умумий суммаси ҳисобга киритилди (10,5 + 28,5 + 11,5 + 30)	80,5	6410-«Бюджетга тўловлар бўйича қарз (турлари бўйича)»	4410-«Бюджетга солиқлар ва бошқа мажбурий тўловлар бўйича бўнак тўловлари (турлари бўйича)»

РЕКЛАМА

Ўзбекистон
Республикаси
қонунчилиги

www.norma.uz

2

СОЛИҚ ۶ БОҶХОНА

www.buxgalter.uz

№ 8 (1332) • 2020 йил 25 февраль

бўйича хизматларни реализация қилишда ноль даражали ставка бўйича солиқ солинади (СК 263-м.).

Бинобарин, агар резидент бошқа давлатлардан Ўзбекистонга ва аксинча, Ўзбекистондан ушбу давлатларга юкларни

халқаро ташиш хизматларини кўрсатади, бундай хизматларни реализация қилиш жойи Ўзбекистон деб эътироф этилади. Бироқ, реализация қилишга ноль даражали ставка бўйича солиқ солинади.

ВАЗИЯТ. Россиянинг транспорт компанияси Ўзбекистон корхонасининг буюртмасига асосан юкларни Россиядан Ўзбекистонга ташиши

– Мазкур ҳолатда Россия транспорт хизматларини реализация қилиш жойи деб эътироф этилади, шу сабабли Ўзбекистон корхонасида ҚҚС бўйича мажбуриятлар юзага келмайди.

Вазият. Ўзбекистон компанияси Россия корхонасига Ўзбекистондан Россияга юкларни ташиш хизматларини кўрсатади

– Мазкур ҳолатда реализация қилиш жойи – Ўзбекистон, агар жўнатиш пункти ва (ёки) белгиланган пункт Ўзбекистон Республикаси ҳудудида жойлашган бўлса, ижро этувчи – УЭР резидентининг фаолият юритиш жойига қараб аниқланади (СК 241-м. 3-қ. 4-б.).

ВАЗИЯТ. Ўз мамлакатада фаолият юритадиган хорижий реклама фирмаси Ўзбекистон корхонаси билан тузилган шартнома бўйича хориж босма нашрида ушбу корхона ва унинг маҳсулотлари тўғрисидаги мақолани жойлаштиради

– Мазкур ҳолатда хизматлар чет элда кўрсатилганлиги сабабли, Ўзбекистон хизматларни реализация қилиш жойи деб эътироф этилмайди. Тегишсиз, бундай хизматларни импорт қилишда Ўзбекистон корхонасида ҚҚС бўйича мажбурият юзага келмайди (СК 241-м. 3-қ. 9-б.).

ВАЗИЯТ. Ўзбекистон корхонаси хориждаги ташкилотнинг буюртмаси бўйича матнларни ўзбек тилига таржима қилишга оид хизматларни кўрсатади. Тайёр бўлган таржима буюртмачига электрон почта орқали жўнатилади

– Реализация қилиш жойи харидорнинг фаолият юритиш жойига қараб белгиланади, ҚҚС тўланмайди (СК 241-м. 1-қ.).

ВАЗИЯТ. Ўзбекистон корхонаси Латвия консалтинг фирмаси билан Шарқий Европа бозорида ўз товарини илгари суриш мақсадида маркетинг тадқиқотини ўтказишга шартнома тузди

– Мазкур ҳолатда харидор (Ўзбекистон) фаолият юритадиган жой реализация қилиш жойи ҳисобланади. Шу боис маркетинг хизматларида ҚҚС солинади (СК 241-м. 1-қ.).

Хизматлар кўрсатиш асосий хизматларни реализация қилишга нисбатан ёрдамчи хусусиятга эга бўлса, бундай реализация қилиш жойи деб асосий хизматлар реализация қилинган жой эътироф этилади (СК 241-м. 5-қ.).

ВАЗИЯТ. Ўзбекистон корхонаси Қозоғистон ҳудудида бургулаш қурилмасини ўрнатади. Бундан ташқари, ишларни қабул қилиб олувчи кўшимча равишда ишлар бажарилиши учун зарур ускуналарни ташиш учун ҳақ тўлайди

– Кўчмас мулк объекти (бургулаш қурилмаси) Қозоғистонда ўрнатилганлиги сабабли ишларни реализация қилиш жойи Қозоғистон ҳисобланади. Бошқа ҳолатларда ташиш хизматларини реализация қилиш жойи Ўзбекистон деб эътироф этилиши лозим эди, бироқ мазкур ҳолатда бундай бўлмайди! Ташиш хизматлари асосий хизматларга (қурилмани ўрнатиш) нисбатан ёрдамчи хусусиятга эга ҳисобланади. Шу боис Ўзбекистон ускунани ташиш хизматларини реализация қилиш жойи ҳисобланмайди ва мазкур ҳолатда унинг ҳудудида ҚҚС тўланмайди (СК 241-м. 5-қ.).

ВАЗИЯТ. Ўзбекистон корхонаси хорижий компаниядан:

- 1) Ўзбекистон ҳудудида кинофильмни намойиш этиш ҳуқуқини;
- 2) норезидентнинг товар белгисидан Ўзбекистонда фойдаланиш ҳуқуқини;
- 3) айрим турдаги буюмларни ишлаб чиқаришга лицензияни сотиб олди

– Барча ҳолатларда ҳуқуқлардан фойдаланганлик учун хорижий компанияга тўланадиган айланмалар бўйича ҚҚС Ўзбекистонда тўланиши лозим, сабаби хизматлар харидори сифатида Ўзбекистонда рўйхатдан ўтказилган (СК 241-м. 1-қ.).

ВАЗИЯТ. Ўзбекистон корхонаси компьютер дастурини ишлаб чиқди ва ундан фойдаланишга бўлган мутлақ ҳуқуқни хорижий компанияга беради

– Дастурий таъминотдан фойдаланиш ҳуқуқини Интернет орқали тақдим этиш электрон шаклдаги хизмат ҳисобланади (СК 282-м. 1-қ. 1-б.). Бироқ ЭХМ дастурлари (шу жумладан компьютер ўйинлари) ва маълумотлар базаларини реализация қилиш (улардан фойдаланиш ҳуқуқларини тақдим этиш) моддий ташувчиларда амалга оширилса, бу хизмат электрон шаклдаги хизматлар жумласига киритилмайди (СК 282-м. 2-қ. 2-б.). Электрон шаклдаги хизматларни реализация қилиш жойи харидорнинг фаолият кўрсатиш жойига қараб белгиланади (СК 241-м. 3-қ. 10-б.). Хорижий компания Ўзбекистон ҳудудида ҳўжалик фаолиятини амалга оширмаса, Ўзбекистон хизматларни реализация қилиш жойи деб эътироф этилмайди. Бунда ҚҚС солинадиган объект юзага келмайди (СК 241-м. 1-қ.).

ВАЗИЯТ. Хорижий компания – норезидент ўз мамлакатада фаолият юритган ҳолда кўшма корхона – Ўзбекистон резидентига ҚҚСда ишлаш учун турли мамлакатлардан малакали кадрларни танлаш хизматларини кўрсатади

– Харидор Ўзбекистон ҳудудида фаолиятини амалга оширса, мамлакатимиз ҳудуди хизматларни реализация қилиш жойи деб эътироф этилади. Шу боис ҚҚС Ўзбекистонда тўланиши лозим (СК 241-м. 1-қ.).

Замира ЖўРАЕВА, «Норма» МЧЖ эксперти.

ВАЗИЯТ. Россия компанияси Ўзбекистон корхонасининг буюртмаси бўйича Тошкент шаҳрида уй-жой қуриш учун лойиҳа ҳужжатларини ишлаб чиқади. Лойиҳалаштириш ишлари Россияда бажарилади

– Лойиҳа ҳужжатларини ишлаб чиқиш хизматлари ЎзР ҳудудда жойлашган кўчмас мулк объектнинг архитектура лойиҳасини ишлаб чиқиш билан боғлиқ бўлади. Бинобарин, **Россия компаниясининг лойиҳалаштириш ишларида Ўзбекистонда ҚҚС солинади.** Хизматлар буюртмачиси – Ўзбекистон корхонаси солиқ агенти сифатида чиқади (СК, 241-м. 3-қ. 1-б.).

ВАЗИЯТ. Ўзбекистон корхонаси Қозоғистонда бино сотиб олади ва уни ижарага беради

– ҚҚС солиш мақсадида ижарага бериш хизмат деб эътироф этилади. Бино (кўчмас мулк) Ўзбекистон ҳудудда жойлашмаганлигини ҳисобга олиб, ушбу хизматни реализация қилиш жойи республика ҳудуди деб эътироф этилмайди. Шу боис ижара операциясида ҚҚС юзага келмайди (СК 241-м. 3-қ. 1-б.).

ВАЗИЯТ. Ўзбекистон корхонаси Россия ҳудудда жойлашган заводни, бир нечта дастгоҳни ижарага олади ҳамда уларда Ўзбекистонда ишлаб чиқариладиган маҳсулотлари учун бутловчи буюмларни ишлаб чиқаради

– Ўзбекистон корхонаси Ўзбекистондан ташқарида жойлашган кўчар мол-мулкни ижарага олганлиги сабабли ҚҚС тўланмайди (СК 241-м. 3-қ. 2-б.).

ВАЗИЯТ. Немис фирмаси Ўзбекистон ҳудудда немис фирмаларидан бирида ишлаб чиқарилган ускуналарга техник хизмат кўрсатади

– Ўзбекистон корхонаси Ўзбекистонда жойлашган кўчар мулк билан боғлиқ хизматларни норезидентдан сотиб олаётганлиги сабабли ЎзР уларни реализация қилиш жойи деб эътироф этилади. Тегишинча, бундай хизматларга ҚҚС солинади (СК 241-м. 3-қ. 2-б.).

ВАЗИЯТ. Ўзбекистон улгурчи компанияси кейинчалик қайта сотиш учун импорт бўйича олиб келинадиган товарлар туркумига сертификатни расмийлаштириш хизматларини кўрсатадиган Россия компанияси билан шартнома тузди. Хизматлар РФ ҳудудда кўрсатилади

– Товар – бу кўчар мулк, сертификатлаш эса ушбу мол-мулк партияси билан бевосита боғлиқдир. Норезидент амалда РФ ҳудудда хизматлар кўрсатади, шу сабабли Ўзбекистон уларни реализация қилиш жойи деб эътироф этилмайди. Тегишинча, ҚҚС тўланмайди.

Умумий овқатланиш, кўнгличлар, дам олиш ва бошқа шунга ўхшаш хизматлар, туризм, меҳмонхона хизматлари ва жойлаштируви, маданият, санъат, жисмоний тарбия ва спорт, ўқитиш (таълим) соҳасидаги, шу жумладан малака имтиҳонлари ўтказиш, семинарлар, малака ошириш курсларини, пуллик кўргазмаларни, конференцияларни, симпозиумларни

ва бошқа шунга ўхшаш тадбирларни ташкил этишга доир хизматлар ҳақиқатда Ўзбекистон Республикаси ҳудудда кўрсатилса, хизматларни реализация қилиш жойи Ўзбекистон деб эътироф этилади. Мазкур банд қоидалари электрон шаклда кўрсатилмайдиган ўқитиш (таълим) соҳасидаги хизматларга нисбатан татбиқ этилмайди (СК 241-м. 3-қ. 3-б.).

ВАЗИЯТ. Ўзбекистон корхонаси Туркия компаниясининг буюртмаси бўйича Истанбулда симпозиум ташкил этади

– Симпозиумларни ташкил этиш хизматлари уларни ўтказиш жойи бўйича белгиланганлиги сабабли, мазкур ҳолатда эса бу – Туркия, **реализация қилиш жойи Ўзбекистон деб эътироф этилмайди.** Тегишинча, бундай хизматларни экспорт қилишда ҚҚС ҳисобланмайди.

ВАЗИЯТ. Хоржий компания Ўзбекистонда халқаро спорт мусобақаларини ўтказиш бўйича хизматлар кўрсатади.

– **Хизматларни реализация қилиш жойи Ўзбекистон деб эътироф этилади.** Бироқ Солиқ кодексининг 255-моддаси қоидалари мазкур Кодекснинг 243-245-моддаларида кўрсатилган товарларни (хизматларни) реализация қилишда қўлланилмайди (СК 255-м. 8-қ.). Тегишинча, мазкур ҳолатда ҚҚС бўйича солиқ оқибатлари юзага келмайди.

ВАЗИЯТ. Россия компанияси Ўзбекистонда машҳур артистларининг концертларини ўтказиш бўйича хизматлар кўрсатади

– Бундай хизматлар Ўзбекистонда кўрсатилганлиги сабабли, у реализация қилиш жойи деб эътироф этилади. Тегишинча, бундай хизматлар бўйича ҚҚС Ўзбекистон бюджетига тўланиши лозим (СК 241-м. 3-қ. 3-б.).

Солиқ кодексининг 241-моддаси 3-қисми 4-бандида ташиш ва (ёки) транспортда ташиш бўйича хизматлар ёхуд транспорт-экспедиторлик хизматлари сингари бевосита ташиш билан боғлиқ хизматларни реализация қилиш жойини эътироф этиш масалалари тартибга солинган (ФКнинг 726-м.).

Товарларнинг жўнатиш пункти ва белгиланган пункти Ўзбекистон Республикаси ҳудудда жойлашиши шarti билан чет эл шахслари томонидан ташиш ва транспорт-экспедиторлик хизматлари кўрсатилганда, Ўзбекистон хизматларни реализация қилиш жойи деб эътироф этилади.

Норезидент томонидан бошқа давлатлардан Ўзбекистонга ва аксинча, Ўзбекистондан ушбу давлатларга юлқарни ташиш ва (ёки) транспортда ташиш бўйича хизматлар ёхуд

бевосита ташиш ва (ёки) транспортда ташиш билан боғлиқ хизматлар кўрсатилганда, бундай хизматларни реализация қилиш жойи Ўзбекистон деб эътироф этилмайди. Тегишинча, бундай хизматларни импорт қилишда ҚҚС юзага келмайди.

Резидент бошқа давлатлардан Ўзбекистонга ва аксинча, Ўзбекистондан ушбу давлатларга юлқарни ташиш бўйича транспорт-экспедиторлик хизматларини кўрсатганда, Ўзбекистон реализация қилиш жойи деб эътироф этилади. Хизматга 15%лик ставка бўйича ҚҚС солинади.

Товарларнинг жўнатиш пункти ёки белгиланган пункти Ўзбекистон Республикаси ҳудудидан ташқарида жойлашган тақдирда, товарларни ҳаво кемалари, темир йўл транспорт ёки автотранспорт воситалари орқали халқаро ташиш

СОЛИҚ СОЛИНАДИГАН ВА СОЛИҚ СОЛИНМАЙДИГАН РЕАЛИЗАЦИЯ ҚИЛИШ АЙЛАНМАЛАРИ МАВЖУД БЎЛГАНДА УЗОҚ МУДДАТЛИ АКТИВЛАР БЎЙИЧА ҚҚС ҚАНДАЙ ҲИСОБГА ОЛИНАДИ

Асосий воситалар, ўрнатиладиган ускуналар, номоддий активлар ва кўчмас мулк объектлари, ш.ж. қурилиш тугалланмаган объектлардан келгусида ҚҚС солинмайдиган айланмаларда фойдаланилса, санаб ўтилган активлар харид қилинганда ҳисобга олинган ҚҚС суммасига тузатиш киритилиши керак. Молия вазирлигининг солиқ ва божхона тарифи сиёсати бошқармаси бўлим бошлиғи в.б. Баҳодир БОЙҚОБИЛОВ амалиётда бундай тузатиш қандай киритилиши борасида тушунтириш беради.

Келгусида ўз асосий воситалари сифатида фойдаланишга мўлжалланган активларни яратиш учун АВ, ўрнатиладиган ускуналар, НМА, кўчмас мулк ва қурилиш тугалланмаган объектлар, шунингдек товарлар (хизматлар) харид қилинганда ҚҚС тўлиқ ҳажмда ҳисобга олинади. Бундай товарлар импорт қилинганда тўланган ҚҚС ҳам худди шундай ҳисобга олинади (СК 266-м. 3-қ.).

Бундай объектлар бўйича ҚҚСни тўлиқ ҳисобга олишнинг мажбурий шартларидан бири, улардан ҚҚС солинадиган, шу жумладан ноль даражали ставкада ҚҚС солинадиган товарларни (хизматларни) реализация қилиш айланмаларида фойдаланиш ҳисобланади (СК 266-м. 1-қ. 1-5.). Келгусида бундай активлардан солиқ солишдан озод этилган ёхуд бир вақтнинг ўзида озод этилган ва солиқ солинадиган реализация қилиш айланмаларида фойдалансангиз, улар бўйича ҳисобга олинган ҚҚСга тузатиш киритиш лозим (СК 269-м. 1-қ. 1-6.).

Тикланиши лозим бўлган солиқ суммаси ҳисобга олинган солиқ суммасининг, бундай тузатиш киритилган санадаги

объектнинг баланс (қолдиқ) қийматиغا тўғри келадиган (қайта баҳолашни ҳисобга олмаганда) бир қисми сифатида белгиланади. У жорий календарь йил давомида ортиб боровчи яқун билан аниқланадиган, реализация қилинган товарлар (хизматлар) умумий қийматидаги солиқ солишдан озод этилган реализация қилинган товарлар (хизматлар) қиймати улушига мутаносиб равишда аниқланади (СК 270-м. 7-қ.).

Узоқ муддатли активлар солиқ солинмайдиган реализация қилиш айланмаларида фойдаланиш учун харид қилинган, бироқ келгусида солиқ солинадиган айланмаларда фойдаланилган бўлса, харид қилиш пайтида уларнинг қийматиغا киритилган ҚҚСга ҳам тузатиш киритиш ва қисман ҳисобга олиш лозим.

Солиққа тузатиш киритиш суммаси объектларнинг баланс қийматини кўпайтиришга (ёки камайтиришга) киритилиши ёхуд фойда солиғини ҳисоблаб чиқариш чоғида чегириладиган харажатлар таркибига киритилиши мумкин (СК 269-м. 7-қ.).

Тўлиқ амортизацияланган ёки фойдаланишга киритилган пайтдан буён 10 йилдан ортиқ вақт ўтган объектларга тузатиш киритилмайди.

Қуйидаги ҳолларда ҚҚСга тузатиш киритиш суммаси қандай ҳисобланишини мисоллар ёрдамида кўриб чиқамиз:

- актив қийматиغا киритилганда;
- харажатларга киритилганда.

МИСОЛ. ҚҚСга тузатиш киритиш суммаси актив қийматиغا киритилади

Корхона январь ойида 690 000 минг сўмлик, ш.ж. 15% ҚҚС – 90 000 минг сўм, ишлаб чиқариш ускунасини харид қилиб, фойдаланишга киритди. Ундан ҚҚС солинадиган айланмаларда фойдаланиш кўзланган эди. Январь ойида 200 000 минг сўм миқдоридаги бутун реализация қилиш айланмага ҚҚС солинган. Харид қилинган ускуна бўйича солиқнинг бутун суммаси ҳисобга олинган.

Январь ойида бухгалтерия ҳисобида қуйидаги ёзувлар қайд этилган:

Хўжалик операциясининг мазмуни	Сумма, минг сўмда	Счётлар корреспонденцияси	
		дебет	кредит
Ускуна келиб тушиши акс эттирилган	600 000	0820-«Асосий воситаларни харид қилиш»	6010-«Мол ётказиб берувчилар ва пудратчиларга тўланадиган счётлар»
Ускуна бўйича ҚҚС акс эттирилган	90 000	4410-«Бюджетга солиқлар ва бошқа мажбурий тўловлар бўйича бунак тўловлари (турлари бўйича)»	6010-«Мол ётказиб берувчилар ва пудратчиларга тўланадиган счётлар»
Ускунанинг фойдаланишга киритилиши акс эттирилган	600 000	0130-«Машина ва асбоб-ускуналар»	0820-«Асосий воситаларни харид қилиш»

Февраль ойида 50 000 минг сўм миқдоридаги бутун реализация қилиш айланмасига ҚҚС солинмаган. Корхона бўйича реализация қилиш айланмасининг солиқ солишдан овозд этилган улуши ортиб борувчи якун билан 20%ни $(50\ 000 / (200\ 000 + 50\ 000) \times 100)$ ташкил этган.

Тузатилиши (тикланиши ёки ҳисобга олиниши) лозим бўлган ҚҚС суммасини тўғри аниқлаш учун актив қийматиغا киритиладиган солиқ суммасини активни ҳисобга олувчи асосий счётга очиладиган алоҳида субсчётга ҳисобга олиш зарур. Реализация қилиш айланмасининг умумий суммасида солиқ солинмайдиган айланмалар улуши ўзгаришига қараб ушбу ҚҚС суммасига ҳам тузатиш киритилиши керак.

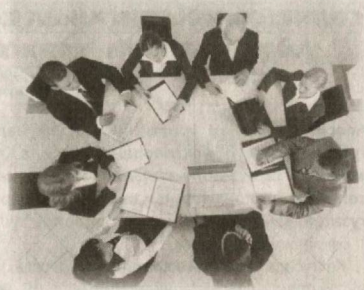
Февраль ойида ускуна бўйича 7 500 минг сўм $(600\ 000 \times 15\% / 12)$ миқдорда эскириш ҳисобланган. Тегшинча, ускунанинг қолдиқ (баланс) қиймати 592 500 минг сўмни $(600\ 000 - 7\ 500)$ ташкил этган, шу жумладан, қуйидаги счётларда:

- 0130-«Машина ва асбоб-ускуналар» (ҚҚСсиз активнинг соф қийматини ҳисобга олувчи счёт) – 600 000 минг сўм;
- 0230-«Машина ва асбоб-ускуналарнинг эскириши» – 7 500 минг сўм.

Ускунадан солиқ солинмайдиган айланмаларда фойдаланила бошлагани сабабли февраль ойининг охирида январь ойида ҳисобга олинган ҚҚС суммасига тузатиш киритилиши (қисман тикланиши) лозим.

Февраль ойининг охирида ускунанинг баланс қиймати тўғри келадиган ҚҚС суммаси 88 875 минг сўмни $(592\ 500 \times 15\%)$ ташкил этади.

Энди ушбу сумманинг (88 875 минг сўм) қайси қисмига тузатиш киритилиши (тикланиши ёки ҳисобга олиниши) лозим бўлган суммадан чегирлилиши) лозимлигини аниқлаймиз. Ушбу қисм календарь йил давомида ортиб борувчи якун билан ҳисобланган умумий реализация қилиш айланмасидаги солиқ солинмайдиган айланма улушидан келиб чиқиб аниқланади.

РЕКЛАМА

ORMA «СОЛИҚЛАР: САВОЛЛАР ВА ЖАВОБЛАР»
 ўзбек тилидаги қўлланмасини тақдим этамиз
 Тошкент ш., Миробод тумани, Та.т.д.маржон кўч., 1/1.
 Тел.: (71) 200-00-90. E-mail: office@norma.uz, web: www.norma.uz

ҚҚС ТЎЛАШ МАҚСАДИДА РЕАЛИЗАЦИЯ ҚИЛИШ ЖОЙИ ҚАНДАЙ АНИҚЛанаДИ

АМАЛИЁТДАН 20 ТА ВАЗИЯТ

Реализация қилиш жойи Ўзбекистон деб эътироф этилганда, хизматларни импорт қилиш чоғида айланмадан олинган солиқни тўлайдиган солиқ тўловчи ҚҚС тўлаши лозимми? ҚҚС тўловчиси бўлсангиз ва реализация қилиш жойи Ўзбекистон ҳисобланмаса, товарлар (хизматлар)ни экспорт қилишда ҚҚС тўланиши керакми? Транспорт-экспедиторлик хизматларини импорт қилишда ва реализация қилишда реализация қилиш жойи қандай аниқланади? Реализация қилиш жойини аниқлаш қоидаларини амалиётдан олинган айрим вазиятлар мисолида кўриб чиқамиз.

Реализация қилиш жойи Ўзбекистон бўлган товарларни (хизматларни) реализация қилиш бўйича айланма ҚҚС солиқи объектидир (СК 238-м. 1-қ.).

Товарлар (хизматлар) харидорлари, яъни солиқ тўловчи сифатида ҳисобда турмайдиган чет эл шахсларидан реализация қилиш жойи Ўзбекистон ҳисобланган товарлар ва хизматларни харид қиладиган ҳўжалик юритувчи субъектлар солиқ агентлари деб эътироф этилади. Хусусан:

- ЎзР юридик шахслари;
- яқка тартибдаги тадбиркорлар;
- Ўзбекистонда фаолиятни доимий муассаса орқали амалга оширувчи чет эл юридик шахслари (СК 255-м. 2-қ.).

Солиқ агентлари деб эътироф этиладиган шахслар ўзлари

ҚҚС тўловчи ёки тўловчи эмаслигидан қатъи назар, тегишли ҚҚС суммасини ҳисоблаб чиқариши, солиқ тўловчидан уни ушлаб қолиши ва бюджетга ўтказиши шарт (СК 255-м. 6-қ.).

Контрактларнинг шартларига мувофиқ чет эл шахслари томонидан солиқни ҳисобга олмасдан хизматлар тақдим этилса, ушбу хизматлар бўйича солиқ базаси солиқ агентлари томонидан кўрсатилган хизматларнинг қийматидан келиб чиққан ҳолда солиқни ҳисобга олмасдан аниқланади.

Бундай ҳолда солиқ агенти ҚҚСнинг тегишли суммасини мустақил тарзда ҳисоблаб чиқариши ва бюджетга ўтказиши шарт. Солиқ тўланганлигини тасдиқловчи тўлов ҳужжати тўланган солиқ суммасини ҳисобга киритиш ҳуқуқини беради (СК 255-м. 7, 9-қ.).

Товарларни реализация қилиш жойи

Солиқ кодексининг 240-моддасига мувофиқ қуйидаги шартлардан ҳеч бўлмаган биттаси бажарилган тақдирда, Ўзбекистон товарларни реализация қилиш жойи деб эътироф этилади:

- 1) товар ЎзР ҳудудида турган бўлса ва битим натижасида унинг ҳудудидан ташқарига чиқарилмайдиган бўлса;
- 2) товар жўнатиш ёки транспортда Россия бошланган пайтда ЎзР ҳудудида турган бўлса.

ВАЗИЯТ. Ўзбекистон корхонаси Россия компаниясига товар сотади ва ушбу мақсадлар учун товарни экспорт божхона режимида жойлаштиради

Мазкур ҳолатда белгиланган шартлардан бири бажарилмайди – товар юклар жўнатиш ёки ташвиш чоғида Ўзбекистон ҳудудида бўлган. Бинобарин, реализация қилиш жойи Ўзбекистон деб эътироф этилади, Ўзбекистон корхонасида ҚҚС солиш объекти юзага келади.

Эслатиб ўтамиз, товарларни чет эл валютасида экспорт қилишда (қимматбаҳо металллар бундан мустасно) товарларни реализация қилиш бўйича айланмага ноль даражали ставкада солиқ солинади (СК 260-м.).

ВАЗИЯТ. Ўзбекистон корхонаси Россия компаниясига Германия ҳудудида турган товарни сотади

– Мазкур ҳолатда Солиқ кодексининг 240-моддасида белгиланган шартлардан ҳеч бири бажарилмайди, сабаби товар аввалбоддан республика ҳудудидан ташқарида бўлган. Ўзбекистон мазкур операцияни амалга ошириш жойи ҳисобланмайди, ҚҚС солиш объекти юзага келмайди.

Хизматларни реализация қилиш жойи

Хизматларни реализация қилиш жойини эътироф этиш шартлари Солиқ кодексининг 241-моддасида санаб ўтилган. Уларни айрим мисолларда кўриб чиқамиз.

ВАЗИЯТ. Россиянинг қурилиш компанияси Ўзбекистон корхонаси билан тузилган шартнома бўйича Ўзбекистонда спорт комплексини қурапти. Компаниянинг Ўзбекистонда ваколатхонаси мавжуд эмас

– Норезидент томонидан бажариладиган ишлар кўчмас мулк (қурилиш объекти) билан боғлиқдир. Шу боис, ижро этувчи хорижий компания эканлигига қарамай, ишларни реализация қилиш жойи Ўзбекистон ҳисобланади. Бинобарин, Россия компаниясининг қурилиш ишларига Ўзбекистонда ҚҚС солинади. Хизматлар буюртмачиси – Ўзбекистон корхонаси солиқ агенти сифатида чиқади (СК 241-м. 3-қ. 1-б.).

Ускунадан илгаригидек солиқ солинадиган ва солиқ солинмайдиган айланмаларда фойдаланилиши сабабли март ойида ҳам тузатиш киритилиши зарур.

Ускунанинг баланс қийматига тўғри келадиган ҚҚС суммаси 87 750 минг сўми (585 000 х 15%) ташкил этади. Март ойининг охирида солиқ солинмайдиган айланма улуши 60%ни ташкил этгани сабабли март ойининг охирида қолдиқ қийматга тўғри келадиган ҚҚС суммасининг 60%, яъни 52 650 минг сўм (87 750 х 60%) ҳисобдан чиқарилиши ва харажатларга киритилиши лозим.

Аналитик ҳисобда тузатиш киритилиши лозим бўлган ҚҚСни 52 650 минг сўмлик суммада акс эттириш керак. 34 875 минг сўмлик (52 650 – 17 775) суммага тузатиш киритилиши керак.

Март ойида бухгалтерия ҳисобида қуйидаги ёзувлар қайд этилган:

Хўжалик операциясининг мазмуни	Сумма, минг сўмда	Счётлар корреспонденцияси	
		дебет	кредит
Амортизация ҳисобланган	7 500	2010-«Асосий ишлаб чиқариш»	0230-«Машина ва асбоб-ускуналарнинг эскириши»
Илгари ҳисобга олинган, ҚҚСдан озод этилган реализация қилиш айланмасига тўғри келадиган ҚҚС суммасига тузатиш киритилиши акс эттирилган; ҳисобга олинмиши лозим бўлмаган солиқ тикланган ва харажатларга киритилган	34 875	9430-«Бошқа операция харажатлар»	4410-«Бюджетга солиқлар ва бошқа мажбурий тўловлар бўйича бўнақ тўловлари (турлари бўйича)»

Апрель ойида реализация қилиш айланмаси 430 000 минг сўми ташкил этган, ш.ж.:

- 320 000 минг сўм – солиқ солинадиган айланма;
- 110 000 минг сўм – солиқ солинмайдиган айланма.

Январь–апрель ойларидаги айланма ортиб боруви яқун билан 990 000 минг сўми ташкил этган, ш.ж.:

- 544 000 минг сўм – солиқ солинадиган айланма;
- 446 000 минг сўм – солиқ солинмайдиган айланма.

Корхона бўйича реализация қилиш айланмасининг солиқ солишдан озод этилган улуши ортиб боруви яқун билан 45%ни (446 000 / 990 000 х 100) ташкил этган.

Апрель ойида ускуна бўйича 7 500 минг сўм (600 000 х 15% / 12) миқдориди эскириш ҳисобланган.

Төгшишча, ускунанинг қолдиқ (баланс) қиймати 577 500 минг сўми (600 000 – 3 х 7 500) ташкил этган. Ускунанинг баланс қийматига тўғри келадиган ҚҚС суммаси 86 625 минг сўми (577 500 х 15%) ташкил этади.

Апрель ойининг охирида солиқ солинмайдиган айланма улуши 45%ни ташкил этгани сабабли апрель ойининг охирида қолдиқ қийматга тўғри келадиган ҚҚС суммасининг 45%, яъни 38 981 минг сўм (86 625 х 45%) ҳисобдан чиқарилиши ва харажатларга киритилиши лозим.

Аналитик ҳисобда тузатиш киритилиши лозим бўлган ҚҚС 38 981 минг сўмлик суммада акс эттирилиши керак. Харажатларга киритилган ҚҚСга 13 669 минг сўмлик (38 981 – 52 650) суммада камайтириш томон тузатиш киритилиши керак.

Апрель ойида бухгалтерия ҳисобида қуйидаги ёзувлар қайд этилган:

Хўжалик операциясининг мазмуни	Сумма, минг сўмда	Счётлар корреспонденцияси	
		дебет	кредит
Амортизация ҳисобланган	7 500	2010-«Асосий ишлаб чиқариш»	0230-«Машина ва асбоб-ускуналарнинг эскириши»
ҚҚСдан озод этилган реализация қилиш айланмасига тўғри келадиган ҚҚС суммасига тузатиш киритилиши акс эттирилган; харажатларга киритилган ҚҚС суммасини камайтириш ҳисобига ҳисобга олинмиши лозим бўлган ҚҚС суммаси кўпайтирилган	13 669	4410-«Бюджетга солиқлар ва бошқа мажбурий тўловлар бўйича бўнақ тўловлари (турлари бўйича)»	9430-«Бошқа операция харажатлар»

Февраль ойининг охирида солиқ солилмайдиган айланма улуши 20%ни ташкил этгани сабабли февраль ойининг охирида қолдиқ қийматга тўғри келадиган ҚҚС суммасининг 20%, яъни 17 775 минг сўм (88 875 x 20%) ҳисобдан чиқарилиши ва келгусида ускуна қийматининг бир қисми тарзида алоҳида субсчётда ҳисоби юритилиши лозим.

Февраль ойида бухгалтерия ҳисобида қуйидаги ёзувлар қайд этилган:

Ҳужалик операциясининг мазмуни	Сумма, минг сўмда	Счётлар корреспонденцияси	
		дебет	кредит
Амортизация ҳисобланган	7 500	2010-«Асосий ишлаб чиқариш»	0230-«Машина ва асбоб-ускуналарнинг эскириши»
Илгари ҳисобга олинган, ҚҚСдан озод этилган реализация қилиш айланмасига тўғри келадиган ҚҚС суммасига тузатиш киритилиши акс эттирилган: ҳисобга олинishi лозим бўлмаган, ускуна қийматида ҳисобга олинадиган солиқ тикланган	17 775	0130-«Машина ва асбоб-ускуналар» («ҚҚСга тузатиш киритиш» субсчёти)	4410-«Бюджетга солиқлар ва бошқа мажбурий тўловлар бўйича бўнақ тўловлари (турлари бўйича)»

Март ойида реализация қилиш айланмаси 310 000 минг сўмни ташкил этган, ш.ж.:

- 24 000 минг сўм – солиқ солинадиган айланма;
- 286 000 минг сўм – солиқ солилмайдиган айланма.

Январь–март ойларидаги айланма ортиб боруви яқун билан 560 000 минг сўмни ташкил этган, ш.ж.:

- 224 000 минг сўм – солиқ солинадиган айланма;
- 336 000 минг сўм – солиқ солилмайдиган айланма.

Корхона бўйича реализация қилиш айланмасининг солиқ солишдан озод этилган улуши ортиб боруви яқун билан 60%ни (336 000 / 560 000 x 100) ташкил этган.

Март ойида ускуна бўйича 7 722 минг сўм миқдоридида эскириш ҳисобланган, ш.ж.:

- ҚҚСсиз ускунанинг соф қийматидан – 7 500 минг сўм (600 000 x 15% / 12);
- ускуна қийматида киритилган ҚҚС суммасидан – 222 минг сўм (17 775 x 15% / 12).

Усқунанинг қолдиқ (баланс) қиймати 602 553 минг сўмни ((600 000 – 2 x 7 500) + (17 775 – 222)) ташкил этган.

Усқунадан илгаригидек солиқ солинадиган ва солиқ солилмайдиган айланмаларда фойдаланилгани сабабли март ойида ҳам тузатиш киритилиши лозим.

Тузатишларни ҳисобга олмаганда усқунанинг баланс қийматида тўғри келадиган ҚҚС суммаси 87 750 минг сўмни (585 000 x 15%) ташкил этади.

Март ойининг охирида солиқ солилмайдиган айланма улуши 60%ни ташкил этгани сабабли март ойининг охирида қолдиқ қийматга тўғри келадиган ҚҚС суммасининг 60%, яъни 52 650 минг сўм (87 750 x 60%) ҳисобдан чиқарилиши ва келгусида ускуна қийматининг бир қисми тарзида алоҳида субсчётда ҳисоби юритилиши лозим.

Энди 0130-«Машина ва асбоб-ускуналар» счётида («ҚҚСга тузатиш киритиш» субсчёти) 52 650 минг сўмлик сумма акс эттирилиши керак. 34 875 минг сўмлик (52 650 – 17 775) суммага тузатиш киритилиши керак.

Март ойида бухгалтерия ҳисобида қуйидаги ёзувлар қайд этилган:

Ҳужалик операциясининг мазмуни	Сумма, минг сўмда	Счётлар корреспонденцияси	
		дебет	кредит
Амортизация ҳисобланган	7 722	2010-«Асосий ишлаб чиқариш»	0230-«Машина ва асбоб-ускуналарнинг эскириши»
Илгари ҳисобга олинган, ҚҚСдан озод этилган реализация қилиш айланмасига тўғри келадиган ҚҚС суммасига тузатиш киритилиши акс эттирилган: ҳисобга олинishi лозим бўлмаган, ускуна қийматида ҳисобга олинадиган солиқ тикланган	34 875	0130-«Машина ва асбоб-ускуналар» («ҚҚСга тузатиш киритиш» субсчёти)	4410-«Бюджетга солиқлар ва бошқа мажбурий тўловлар бўйича бўнақ тўловлари (турлари бўйича)»

Апрель ойида реализация қилиш айланмаси 430 000 минг сўмни ташкил этган, ш.ж.:

- 320 000 минг сўм – солиқ солинадиган айланма;
- 110 000 минг сўм – солиқ солилмайдиган айланма.

Январь–апрель ойларидаги айланма ортиб боруви яқун билан 990 000 минг сўмни ташкил этган, ш.ж.:

- 544 000 минг сўм – солиқ солинадиган айланма;
- 446 000 минг сўм – солиқ солилмайдиган айланма.

Корхона бўйича реализация қилиш айланмасининг солиқ солишдан озод этилган улуши ортиб борувчи якун билан 45%ни (446 000 / 990 000 x 100) ташкил этган.

Апрель ойида ускуна бўйича 8 158 минг сўм миқдоридида эскириш ҳисобланган, ш.ж.:

- ҚҚСиз ускунанинг соф қийматидан – 7 500 минг сўм (600 000 x 15% / 12);

- ускуна қийматига киритилган ҚҚС суммасидан – 658 минг сўм (52 650 x 15% / 12).

Усқунанинг қолдиқ (баланс) қиймати 629 270 минг сўмни ((600 000 – 3 x 7 500) + (52 650 – 658 – 222)) ташкил этган. Тузатишларни ҳисобга олмаганда усқунанинг баланс қийматига тўғри келадиган ҚҚС суммаси 86 625 минг сўмни (577 500 x 15%) ташкил этади.

Апрель ойининг охирида солиқ солинмайдиган айланма улуши 45%ни ташкил этгани сабабли апрель ойининг охирида қолдиқ қийматга тўғри келадиган ҚҚС суммасининг 45%, яъни 38 981 минг сўм (86 625 x 45%) ҳисобдан чиқарилиши ва келгусида ускуна қийматининг бир қисми тарзида алоҳида субсчётда ҳисоби юритилиши лозим.

Энди 0130-счётда («ҚҚСга тузатиш киритиш» субсчёти) 38 981 минг сўмлик сумма акс эттирилиши керак. Усқуна қийматига ҳисобга олинган ҚҚСга 13 669 минг сўмлик (38 981 – 52 650) суммада камайтириш томон тузатиш киритилиши керак.

Апрель ойида бухгалтерия ҳисобидида қуйидаги ёзувлар қайд этилган:

Хўжалик операциясининг мазмуни	Сумма, минг сўмда	Счётлар корреспонденцияси	
		дебет	кредит
Амортизация ҳисобланган	8 158	2010-«Асосий ишлаб чиқариш»	0230-«Машина ва асбоб-усқуналарнинг эскириши»
ҚҚСдан озод этилган реализация қилиш айланмасига тўғри келадиган ҚҚС суммасига тузатиш киритилиши акс эттирилган; усқуна қийматига киритилган ҚҚС суммасини камайитириш ҳисобига ҳисобга олингани лозим бўлган ҚҚС суммаси кўпайтирилган	13 669	4410-«Бюджетга солиқлар ва бошқа мажбурий тўловлар бўйича бўнак тўловлари (турлари бўйича)»	0130-«Машина ва асбоб-усқуналар» («ҚҚСга тузатиш киритиш» субсчёти)

Кўчмас мулк объектларидан солиқ солинадиган ва солиқ солинмайдиган айланмаларда фойдаланилса, тузатиш киритишнинг ушбу вариантини қўллаш уларнинг ўртача йиллик қолдиқ қиймати ўзгаришига олиб келади. Шу сабабли юридик шахсларнинг мол-мулкига солинадиган солиқ бўйича аниқлаштирилган маълумотномаларни тақдим этиш зарурати юзага келади. Тегишинча, солиқ бўйича аванс тўловларига тузатиш киритилиши керак (СК 417-м. 7-қ.).

МИСОЛ. ҚҚСга тузатиш киритиш суммаси харажатларга киритилади

Корхона январь ойида 690 000 минг сўмлик, ш.ж. 15% ҚҚС – 90 000 минг сўм, ишлаб чиқариш усқунасини харид қилиб, фойдаланишга киритди. Ундан ҚҚС солинадиган айланмаларда фойдаланиш кўзланган эди. Январь ойида 200 000 минг сўм миқдоридида бутун реализация қилиш айланмасига ҚҚС солинган. Харид қилинган усқуна бўйича солиқнинг бутун суммаси ҳисобга олинган.

Январь ойида бухгалтерия ҳисобидида қуйидаги ёзувлар қайд этилган:

Хўжалик операциясининг мазмуни	Сумма, минг сўмда	Счётлар корреспонденцияси	
		дебет	кредит
Усқуна келиб тушиши акс эттирилган	600 000	0820-«Асосий воситаларни харид қилиш»	6010-«Мол ётказиб берувчилар ва пудратчиларга тўланадиган счётлар»
Усқуна бўйича ҚҚС акс эттирилган	90 000	4410-«Бюджетга солиқлар ва бошқа мажбурий тўловлар бўйича бўнак тўловлари (турлари бўйича)»	6010-«Мол ётказиб берувчилар ва пудратчиларга тўланадиган счётлар»
Усқунанинг фойдаланишга киритилиши акс эттирилган	600 000	0130-«Машина ва асбоб-усқуналар»	0820-«Асосий воситаларни харид қилиш»

Февраль ойида 50 000 минг сўм миқдоридаги бутун реализация қилиш айланмасига ҚҚС солинмаган. Корхона бўйича реализация қилиш айланмасининг солиқ солишдан озод этилган улуши ортиб борувчи яқун билан 20%ни (50 000 / (200 000 + 50 000) x 100) ташкил этган.

Тузатилиши (тикланиши ёки ҳисобга олинishi) лозим бўлган ҚҚС суммасини тўғри аниқлаш учун харажатларга киритиладиган ҚҚС суммасининг алоҳида аналитик ҳисобини юритиш зарур. Реализация қилиш айланмасининг умумий суммасида солиқ солинмайдиган айланмалар улуши ўзгаришига қараб ушбу ҚҚС суммасига ҳам тузатиш киритилиши керак.

Февраль ойида ускуна бўйича 7 500 минг сўм (600 000 x 15% / 12) миқдорида эскириш ҳисобланган. Тегишинча, ускунанинг қолдиқ (баланс) қиймати 592 500 минг сўмни (600 000 – 7 500) ташкил этган.

Ундан солиқ солинмайдиган айланмаларда фойдаланила бошлагани сабабли февраль ойининг охирида январь ойида ҳисобга олинган ҚҚС суммасига тузатиш киритилиши (қисман тикланиши) лозим.

Февраль ойининг охирида ускунанинг баланс қийматига тўғри келадиган ҚҚС суммаси 88 875 минг сўмни (592 500 x 15%) ташкил этади.

Энди ушбу сумманинг (88 875 минг сўм) қайси қисмига тузатиш киритилиши (тикланиши ёки ҳисобга олинishi) лозим бўлган суммадан чегирилиши) лозимлигини аниқлаймиз. У календарь йил давомида ортиб борувчи яқун билан ҳисобланган умумий реализация қилиш айланмадаги солиқ солинмайдиган айланма улушидан келиб чиқиб аниқланади.

Февраль ойининг охирида солиқ солинмайдиган айланма улуши 20%ни ташкил этгани сабабли февраль ойининг охирида қолдиқ қийматга тўғри келадиган ҚҚС суммасининг 20%и, яъни 17 775 минг сўм (88 875 x 20%) ҳисобдан чиқарилиши ва харажатларга киритилиши лозим.

Февраль ойида бухгалтерия ҳисобида қуйидаги вазулар қайд этилган:

Хужалик операциясининг мазмуни	Сумма, минг сўмда	Счётлар корреспонденцияси	
		дебет	кредит
Амортизация ҳисобланган	7 500	2010-«Асосий ишлаб чиқариш»	0230-«Машина ва асбоб-ускуналарнинг эскириши»
Илгари ҳисобга олинган, ҚҚСдан озод этилган реализация қилиш айланмасига тўғри келадиган ҚҚС суммасига тузатиш киритилиши акс эттирилган: ҳисобга олинishi лозим бўлмаган солиқ тикланган ва харажатларга киритилган	17 775	9430-«Бошқа операция харажатлар»	4410-«Бюджетга солиқлар ва бошқа мажбурий тўловлар бўйича бўнақ тўловлари (турлари бўйича)»

Март ойида реализация қилиш айланмаси 310 000 минг сўмни ташкил этган, ш.ж.:

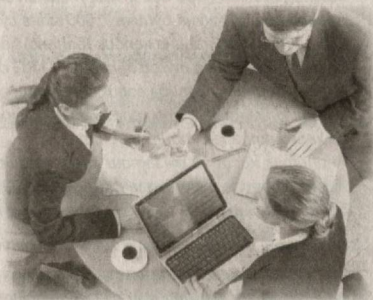
- 24 000 минг сўм – солиқ солинадиган айланма;
- 286 000 минг сўм – солиқ солинмайдиган айланма.

Январь–март ойларидаги айланма ортиб борувчи яқун билан 560 000 минг сўмни ташкил этган, ш.ж.:

- 224 000 минг сўм – солиқ солинадиган айланма;
- 336 000 минг сўм – солиқ солинмайдиган айланма.

Корхона бўйича реализация қилиш айланмасининг солиқ солишдан озод этилган улуши ортиб борувчи яқун билан 60%ни (336 000 / 560 000 x 100) ташкил этган.

Март ойида ускуна бўйича 7 500 минг сўм (600 000 x 15% / 12) миқдорида эскириш ҳисобланган. Тегишинча, ускунанинг қолдиқ (баланс) қиймати 585 000 минг сўмни (600 000 – 2 x 7 500) ташкил этган.

РЕКЛАМА

«КИЧИК КОРХОНА ЭЛЕКТРОН БУХГАЛТЕРИ»

Ўзбек тилидаги қўлланмасини тақдим этамиз

Тошкент ш., Миробод тумани, Таллимаржон кўч., 1/1. Тел. (71) 200-00-90.
E-mail: office@orma.uz, web: www.orma.uz

III. ОДАТДАН ТАШҚАРИ ҲОЛАТЛАР

1-ВАЗИЯТ

Ўриндош ходим даромадларидан ЖШДС ҳисоб-китоби

Солиқ кодексининг 380-моддаси 1-қисмида назарда тутилган имтиёзга эга ўриндош ходимга январь ойида 800 000 сўм, февраль ойида эса 850 000 сўм иш ҳақи тўланган.

Солиқ имтиёзини қўллаш солиқ тўловчининг асосий иш (хизмат, ўқиш) жойи бўйича, асосий иш жойи мавжуд бўлмаган тақдирда эса – яшаш жойидаги солиқ органлари томонидан жами йиллик даромад тўғрисидаги декларация асосида солиқни ҳисоблаб чиқариш чоғида амалга оширилади (Солиқ кодексининг 380-моддаси 5-қисми).

Январь-февраль ойлари учун солиқни ҳисоб-китоб қиламиз:

$1\ 650\ 000 \times 12\% = 198\ 000$ сўмга тенг.

Январь ойида 96 000 сўм солиқ ушлаб қолинган. Февраль ойи учун солиқ суммаси 102 000 сўмга (198 000 – 96 000) тенг.

Январь-февраль ойлари учун ШЖБПҲга мажбурий бадаллар 1 650 сўмни (1 650 000 x 0,1%) ташкил этади.

Январь ойида ШЖБПҲга ўтказиладиган ажратмалар 800 сўмни, февраль ойида эса 850 сўмни (1 650 – 800) ташкил этган.

Февраль ойи учун бюджетга 101 150 сўм (102 000 – 850) солиқ ўтказилади.

Солиқ ушланганидан кейин ходим 748 000 сўм (850 000 – 102 000) иш ҳақи олади.

2-ВАЗИЯТ

Юридик шахсга турар жойни ижарага берувчи ходимнинг даромадларидан ЖШДС ҳисоб-китоби

Ходимнинг меҳнатга ҳақ тўлаш тарзидаги даромади январь ойи учун 1 100 000 сўмни, февраль ойи учун эса 1 200 000 сўмни ташкил этган. Ходим Тошкент шаҳрида жойлашган, майдони 50 кв.м бўлган турар жой биносини 1 январдан бошлаб ижарага бериш тўғрисида иш берувчи билан шартнома тузди ва ҳар ойида 1 500 000 сўм ижара ҳақи олди.

□ Жисмоний шахсларнинг турар жойни ижарага топширишдан оладиган даромадларига солиқ солиш ижара (ёллаш) шартномасида назарда тутилган тўловдан келиб чиқиб амалга оширилади, бироқ у турар жойни ижарага берадиган жисмоний шахслар учун белгиланган энг кам ижара ҳақи ставкаларидан ҳисоблаб чиқарилган миқдордан кам бўлмаслиги керак (9.12.2019 йилдаги УРҚ-589-сон Қонунга 12-илова).

□ Тошкент шаҳрида бир ойлик ижара тўловининг энг кам миқдори этиб 1 кв.м турар жой учун 12 000 сўм; Нукус ва вилоят бўйсунувидagi шаҳарларда – 7 500 сўм; бошқа аҳоли пунктларида – 3 500 сўм белгиланган.

□ ШЖБПҲга бадаллар иш берувчи ва ходим ўртасида тузилган меҳнат шартномаси ёки фуқаролик-ҳуқуқий тусдаги шартнома бўйича бажарилган ишлар учун олинган даромадлардан ҳисоблаб ёзилади. Ижара ҳақи тарзидаги даромадлар мулкий даромад бўлганлиги ва ишлар бажариш билан боғлиқ бўлмаганлиги боис, ундан ШЖБПҲга ажратмалар қилинмайди.

Ижара ҳақидан ЖШДС суммасини ҳисоблаймиз. Мазкур ҳолатда энг кам ижара ҳақи суммаси 600 000 сўмни (12 000 x 50) ташкил этади, у ҳақиқатдаги ижара ҳақидан камлиги боис шартномада назарда тутилган суммадан солиқ ҳисобланади:

$1\ 500\ 000 \times 12\% = 180\ 000$ сўм.

Январь-февраль ойлари учун меҳнатга ҳақ тўлаш тарзидаги даромаддан солиқни ҳисоблаймиз:

$2\ 300\ 000 \times 12\% = 276\ 000$ сўм.

Январь ойида 132 000 сўм солиқ ушлаб қолинган. Февраль ойи учун солиқ суммаси 144 000 сўмга (276 000 – 132 000) тенг.

ШЖБПҲга мажбурий бадаллар 1 200 сўмни (1 200 000 x 0,1%) ташкил этади.

Январь ойида ШЖБПҲга ўтказиладиган ажратмалар 1 100 сўмни, февраль ойи учун 1 200 (2 300 – 1 100) ташкил этади.

Февраль ойи учун бюджетга 142 800 сўм солиқ (144 000 – 1 200) ўтказилади.

Солиқ ушлаб қолинганидан кейин ходимга 2 376 000 сўм иш ҳақи (1 200 000 + 1 500 000 – 144 000 – 180 000) тўланади.

Ҳисоб-китоб услубиятини экспертизимиз Муҳиддин ЗАЙНУДДИНОВ тайёрлади.

2020 ЙИЛНИНГ ФЕВРАЛЬ ОЙИ УЧУН ЖИСМОНИЙ ШАХСЛАР ДАРОМАДИДАН ОЛИНАДИГАН СОЛИҚ ВА МАЖБУРИЙ БАДАЛЛАР ҲИСОБ-КИТОБИ УСЛУБИЯТИ*

Февраль ойида иш соатлари сони:

5 кунлик (40 соатлик) иш ҳафтасида – 160;
6 кунлик (40 соатлик) иш ҳафтасида – 165;
36 соатлик иш ҳафтасида – 150.

Иш кунлари сони:

5 кунлик иш ҳафтасида – 20;
6 кунлик иш ҳафтасида – 25.

- Ўзбекистон Республикаси резиденти бўлган жисмоний шахсларнинг барча даромадларига (дивидендлар ва фоизлар кўринишидаги даромадлардан ташқари) 12%лик ставка бўйича солиқ солинади (Солиқ кодексининг 381-моддаси).
- 2019 йил 1 сентябрдан меҳнатга оид муносабатлар соҳасида қўллаш учун ЭКИХ ўрнига меҳнатга ҳақ тўлашнинг энг кам миқдори (МҲЭКМ) жорий этилди. Январь ойида МҲЭКМ 634 880 сўмни (3.12.2019 йилдаги УРҚ-586-сон Қонуннинг 41-моддаси; 21.05.2019 йилдаги ПФ-5723-сон Фармоннинг 1-банди), 1 февралдан эса 679 330 сўмни (30.12.2019 йилдаги ПҚ-4555-сон қарорнинг 7-банди).
- 2020 йилда фуқароларнинг ШЖБПҲга мажбурий ойлик бадаллари ставкаси ходимга ҳисобланган иш ҳақи (даромад) солиқ солинадиган суммасининг 0,1%ини ташкил этади (26.12.2018 йилдаги ПҚ-4086-сон қарорнинг 5-банди).
- Ҳисоблаб чиқарилган ЖШДС суммаси жисмоний шахсларнинг шахсий жамғариб бориладиган пенсия ҳисобварақларига ўтказиладиган мажбурий ойлик бадаллар суммасига камайтирилади (Солиқ кодексининг 385-моддаси 7-қисми).

I. АНЪАНАВИЙ ҲИСОБ-КИТОБ

Ходимга январь ойида 1 100 000 сўм, февраль ойида эса – 1 170 000 сўм иш ҳақи тўланган. Январь-февраль ойларида жами даромади – 2 270 000 сўм (1 100 000 + 1 170 000).

Олинган даромадга 12%лик ставка бўйича солинадиган солиқ:

$2\,270\,000 \times 12\% = 272\,400$ сўмга тенг.

Январь ойида 132 000 сўм ушлаб қолинган. Февраль ойи учун солиқ суммаси 140 400 сўмга (272 400 – 132 000) тенг.

Февраль ойи учун ШЖБПҲга мажбурий бадаллар суммаси 2 270 сўмни (2 270 000 x 0,1%) ташкил қилади.

Январь ойи учун ШЖБПҲга 1 100 сўм ўтказилган, февраль ойи учун ажратмалар 1 170 сўмни (2 270 – 1 100) ташкил этади.

Февраль ойи учун бюджетга 139 230 сўм (140 400 – 1 170) ўтказилади.

ЖШДС ва мажбурий бадаллар ушланганидан кейин ходимга 1 029 600 сўм (1 170 000 – 140 400) тўланади.

*Жисмоний шахсларнинг даромадидан олинадиган солиқ ва бошқа мажбурий бадалларнинг ҳисоб-китоби услубияти январь ойи учун «СБХ»нинг 28.01.2020 йилдаги 4 (1328)-сонда чоп этилган.

II. ИМТИЁЗЛАРНИ ҲИСОБГА ОЛГАН ҲОЛДА

1-ВАЗИЯТ

Даромаддан МҲЭКМнинг 1,41 бараварига тенг сумма чиқариб ташланадиган имтиёз қўлланилган ҳолда ЖШДС ҳисоб-китоби

Солиқ кодексининг 380-моддасига мувофиқ имтиёзга эга бўлган ходимнинг январь ойидаги меҳнат ҳақи 1 800 000 сўми, февраль ойида эса – 1 920 000 сўми ташкил қилди. Январь-февраль ойлари учун жами даромад – 3 720 000 сўм (1 800 000 + 1 920 000).

□ Солиқ кодексининг 380-моддаси 1-қисмига мувофиқ ушбу имтиёзга эга бўлган фуқароларнинг (масалан, 16 ёшдан ошмаган икки ва ундан ортқ болалари бўлган ёлғиз оналар) жами даромадидан ҳар ойда МҲЭКМнинг 1,41 бараварига тенг сумма чиқариб ташланади.

Солиқ солинадиган даромадни ҳисоб-китоб қиламиз:

$3\,720\,000 - ((634\,880 \times 1,41) + (679\,330 \times 1,41)) = 1\,866\,963,9$ сўмга тенг.

Январь-февраль ойлари учун солиқни ҳисоблаб ёзамиз:

$1\,866\,963,9 \times 12\% = 224\,035,67$ сўм.

Январь ойида 108 578,3 сўм солиқ ушлаб қолинган. Февраль ойи учун солиқ суммаси 115 457,37 сўмга (224 035,67 – 108 578,3) тенг.

Январь-февраль ойлари учун ШЖБПҲга мажбурий бадаллар 1 866,96 сўмини (1 866 963,9 x 0,1%) ташкил қилади. Январь ойида ШЖБПҲга 904,82 сўм ўтказилган, февраль ойи учун ажратмалар 962,14 сўмини (1 866,96 – 904,82) ташкил қилади.

Бюджетга 114 495,23 сўм (115 457,37 – 962,14) ЖШДС ўтказилади.

Ходим қўлига 1 804 542,63 сўм (1 920 000 – 115 457,37) иш ҳақи олади.

2-ВАЗИЯТ

Имтиёз суммаси даромаддан кам бўлганда ЖШДС ҳисоб-китоби

Солиқ кодексининг 380-моддасига мувофиқ имтиёзга эга бўлган ходимнинг меҳнатига январь ойида 800 000 сўм, февраль ойида эса – 850 000 сўмдан ҳақ тўланган. Январь-февраль ойлари учун жами даромад – 1 650 000 сўм.

□ Солиқ кодексининг 380-моддаси 1-қисмига мувофиқ ушбу имтиёзга эга бўлган фуқароларнинг (масалан, 16 ёшдан ошмаган икки ва ундан ортқ болалари бўлган ёлғиз оналар) жами даромадидан ҳар ойда МҲЭКМнинг 1,41 бараварига тенг сумма чиқариб ташланади.

Январь-февраль ойлари учун солиқ солинмайдиган даромад миқдорини ҳисоблаймиз:

$((634\,880 \times 1,41) + (679\,330 \times 1,41)) = 1\,853\,036,1$ сўм.

Ходимнинг даромади (1 650 000 сўм) имтиёз суммасидан (1 853 036,1 сўм) кам бўлганлиги сабабли январь-февраль ойлари учун солиқ ҳисобланмайди.

Солиқ солинадиган даромад мавжуд бўлмаганлиги учун ШЖБПҲга мажбурий бадаллар тўланмайди.

Ходим қўлига 850 000 сўм иш ҳақи олади.

3-ВАЗИЯТ

Моддий ёрдам олинганда имтиёзни ҳисобга олган ҳолда ЖШДС ҳисоб-китоби

Ходимнинг меҳнатига январь ойи учун 1 400 000 сўм, февраль ойида эса 1 500 000 сўм ҳақ тўланган. Январь ойида унга фарзандали бўлганлиги муносабати билан 2 800 000 сўм моддий ёрдам кўрсатилган.

□ Солиқ кодексининг 378-моддаси 1-бандига кўра бир йил давомида МҲЭКМнинг 4,22 бараварига миқдорда бериладиган куйидаги моддий ёрдам суммаларига: вафот этган ходимнинг оила аъзоларига ёки оила аъзоси вафот этганлиги муносабати билан ходимга бериладиган тўловлар; ходимга меҳнатда майиб бўлганлик, касб касаллиги ёхуд соғлиққа бошқача шикаст етганлиги билан боғлиқ тўловлар; бола туғилиши, ходим ёки унинг фарзандлари никоҳдан ўтиши муносабати билан бериладиган тўловлар; қишлоқ хўжалиги маҳсулотларини бериш ёки уларни сотиб олиш учун маблағлар бериш тарзидаги тўловларга ЖШДС солинмайди.

Имтиёз миқдорини ҳисоблаймиз:

$(634\,880 \times 4,22) = 2\,679\,193,6$ сўм.

Солиқ солинадиган даромад 3 020 806,4 сўмга (1 400 000 + 2 800 000 – 2 679 193,6 + 1 500 000) тенг.

Январь-февраль ойлари учун солиқни ҳисоблаб ёзамиз:

$3\,020\,806,4 \times 12\% = 362\,496,77$ сўм.

Январь ойида 182 496,77 сўм солиқ ушлаб қолинган. Февраль ойида солиқ суммаси 180 000 сўми (362 496,77 – 182 496,77) ташкил этади.

ШЖБПҲга мажбурий бадаллар суммаси 3 020,8 сўми (3 020 806,4 x 0,1%) ташкил этади.
Январь ойида ШЖБПҲга ажратмалар 1 520,81 сўми, февраль ойида 1 500 сўми (3 020,8 – 1 520,81) ташкил этади.
Февраль ойи учун бюджетга 178 500 сўм (180 000 – 1 500) ЖШДС ўтказилади.
Ходим 1 320 000 сўм (1 500 000 – 180 000) иш ҳақи олади.

4-ВАЗИЯТ

Қимматбаҳо совға олинганда имтиёзни ҳисобга олган ҳолда ЖШДС ҳисоб-китоби

Ходимнинг меҳнатига январь ойида 1 500 000 сўм, февраль ойида эса 1 600 000 сўм иш ҳақи тўланган. Унга январь ойида 2 000 000 сўмлик маиший техника совға қилинди.

□ Солиқ кодексининг 378-моддаси 10-бандига кўра бир йил мобайнида юридик шахслардан МҲЭКМнинг 2,11 баравари миқдоригача бўлган суммада олинган совғаларнинг қийматига солиқ солинмайди (634 880 x 2,11 = 1 339 596,8 сўм).

Солиқ солинадиган даромад 3 760 403,2 сўмга (1 500 000 + 2 000 000 – 1 339 596,8 + 1 600 000) тенг.

Январь-февраль ойлари учун солиқни ҳисоблаб ёзамиз:

$3\,760\,403,2 \times 12\% = 451\,248,38$ сўм.

Январь ойида 259 248,38 сўм солиқ ушлаб қолинган. Февраль ойида солиқ суммаси 192 000 сўми (451 248,38 – 259 248,38) ташкил этади.

Январь-февраль ойлари учун ШЖБПҲга мажбурий бадаллар суммаси 3 760,4 сўмга (3 760 403,2 x 0,1%) тенг.

Январь ойида ШЖБПҲга ўтказиладиган ажратмалар 2 160,4 сўми, февраль ойида 1 600 сўми (3 760,4 – 2 160,4) ташкил этади.

Февраль ойида бюджетга 190 400 сўм (192 000 – 1 600) ЖШДС ўтказилади.

Ходим кўлига 1 408 000 сўм (1 600 000 – 192 000) иш ҳақи олади.

5-ВАЗИЯТ

Бир нечта имтиёзни ҳисобга олган ҳолда (ҳар ойда даромаддан МҲЭКМнинг 1,41 бараварига тенг суммани чегириш, моддий ёрдам ва қимматбаҳо совға олинганда) ЖШДС ҳисоб-китоби

Солиқ кодексининг 380-моддасига кўра имтиёзга ҳақли бўлган ходимга январь ойида 1 500 000 сўм, февраль ойида эса 1 600 000 сўм иш ҳақи тўланган. Январь ойида унга никоҳдан ўтиши муносабати билан 3 000 000 сўм моддий ёрдам кўрсатилган ва 2 000 000 сўмлик қийматга эга совға топширилган.

Қуйидагиларга мувофиқ:

□ Солиқ кодексининг 380-моддаси 1-қисмига мувофиқ имтиёз олиш ҳуқуқига эга бўлган ходимнинг солиқ солинадиган даромадидан ҳар ойда МҲЭКМнинг 1,41 бараварига тенг сумма (634 880 x 1,41) + 679 330 x 1,41 = 1 853 036,1 сўм) чиқариб ташланади;

□ Солиқ кодексининг 378-моддаси 1-бандига мувофиқ МҲЭКМнинг 4,22 бараваригача (634 880 x 4,22 = 2 679 193,6 сўм) миқдорда бериладиган моддий ёрдам суммасига ЖШДС солинмайди;

□ Солиқ кодексининг 378-моддаси 10-бандига кўра юридик шахслардан бир йил мобайнида МҲЭКМнинг 2,11 баравари (634 880 x 2,11 = 1 339 596,8 сўм) миқдоригача олинган совғаларнинг қийматига ЖШДС солинмайди.

Солиқ солинадиган даромаддан аниқлаймиз:

$3\,100\,000 - 1\,853\,036,1 + 3\,000\,000 - 2\,679\,193,6 + 2\,000\,000 - 1\,339\,596,8 = 2\,228\,173,5$ сўм.

Январь-февраль ойлари учун солиқни ҳисоб-китоб қиламиз:

$2\,228\,173,5 \times 12\% = 267\,380$ сўм.

Январь ойида 190 323,46 сўм солиқ ушлаб қолинган. Февраль ойида солиқ суммаси 77 057,36 сўми (267 380,8 – 190 323,46) ташкил этади.

ШЖБПҲга мажбурий бадаллар суммаси 2 228,17 сўми (2 228 173,5 x 0,1%) ташкил этади.

Январь ойида ШЖБПҲга мажбурий бадаллар 1 586,17 сўми (2 228 173,5 x 0,1%) ташкил этган.

Январь ойида ШЖБПҲга ўтказиладиган ажратмалар 1 586,03 сўми, февраль ойида 642,14 сўми (2 228,17 – 1 586,03) ташкил этади.

Бюджетга 76 415,22 сўм (77 057,36 – 642,14) солиқ ўтказилади.

Ходим кўлига 1 522 942,64 сўм (1 600 000 – 77 057,36) олади.

ЧЕТ ЭЛЛИК ХОДИМЛАРНИ ЖАЛБ ЭТИШНИНГ СОЛИҚ ОҚИБАТЛАРИ

? *Нодавлат таълим муассасаси айланмадан олинган солиқни тўлайди. Лондондаги лекторлар (Буюк Британия фуқаролари) талабаларни масофадан туриб онлайн-ўқитиш хизматларини кўрсатадилар. Чет эллик лектор фуқаролик-ҳуқуқий тусдаги шартнома (ФХШ) бўйича масофадан туриб онлайн-маишулотлар ўтказиш учун жалб этилган тақдирда, қандай солиқ оқибатлари юзага келиши мумкин?*

Ижтимоий солиқ

Лекторларга фуқаролик-ҳуқуқий тусда тузилган шартномалар бўйича меҳнатга ҳақ тўлаш тарзидаги даромад сифатида тўланадиган иш ҳақига корхонангиз учун белгиланган ставка бўйича ижтимоий солиқ солинади (СК 403-м.). Солиқ ставкалари СКнинг 405-моддасида белгиланган.

Жисмоний шахслардан олинадиган даромад солиғи

Ўзбекистондаги манбалардан даромад олувчи Ўзбекистон Республикасининг норезидентли бўлган жисмоний шахсларнинг даромадлари

га тўлов манбаида солиқ солинади (СК 364, 365, 386-388-м.).

Солиқ тўловчининг чет эл валютасида ифодаланган даромадлари, ҳақиқатда даромадлар олинган санадаги ЎзР Марказий банкининг курси бўйича миллий валютага қайта ҳисоб-китоб қилинади (СК 366-м. 3-қ.).

Ўзбекистон норезидентлари бўлган жисмоний шахслар учун Ўзбекистон Республикасидаги манбалардан олинган даромадларга солиқ агентлари томонидан солиқ базаси ҳамда белгиланган ставкадан келиб чиққан ҳолда ЖШДС солинади (СК 388-м. 3-қ.).

Ташкилотингизда чет эллик лектор томонидан тақдим этилган Буюк Британия резидентлиги тўғрисидаги сертификат мавжуд бўлмаса, лектор - ЎзР норезидентининг меҳнат шартномалари (контрактлари) ва фуқаролик-ҳуқуқий тусдаги шартномалар бўйича олган даромадларига 20%лик ставкада солиқ солинади. Солиқ агентлари солиқ тўловчининг даромадларидан ҳисобланган солиқ суммасини ушлаб қолиши шарт (СК 382-м., 388-м. 4-қ.).

Буюк Британия резидентлиги тўғрисидаги сертификат мавжуд бўлса, халқаро шартномалар нормалари қўлланилади.

Ўзбекистон Республикаси Ҳукумати ҳамда Буюк

Британия ва Шимолий Ирландия Бирлашган Қироллиги томонидан Иккиёқлама солиқ солинишига йўл қўймаслик ҳамда даромад солиғини тўлашдан бош тортиш ва капитал қиймати ўсишининг олдини олиш тўғрисидаги конвенция (Тошкент, 15.10.1993 йил, 10.06.1994 йилдан кучга кирган) имзоланган.

Аҳдлашувчи тарафлардан бирининг резидентига ёлланиб ишлаш бўйича тўланган маош ва мукофот пулларига, агар ёлланиб ишлаш бошқа аҳдлашувчи давлатда амалга оширилмаган бўлса, фақат ушбу давлатда солиқ солинади. Шу тарзда бошқа давлатда ёлланиб ишланган тақдирда, шу муносабат билан тўланадиган мукофот пулларига ўша бошқа давлатда солиқ солинади (Конвенциянинг 15-моддаси).

Изоҳ:

Резидентлик сертификатида бўлган талаб СКнинг 358-моддасида белгиланган. ҚҚС бўйича солиқ оқибатлари юзага келмайди, сабаби норезидентлар бўлган жисмоний шахслар ҚҚС тўловчилар деб эътироф этилмайди (СК 237, 278-м.).

Замира ЖўРАЕВА,
«Norma» МЧЖ эксперти.

ННТда АСОСИЙ ВОСИТАЛАР АМОРТИЗАЦИЯСИ

? *Нодавлат нотариот ташкилоти (ННТ) балансида аъзолик бадаллари ҳисобига олинган асосий воситалар мавжуд. Янги тахрирдаги Солиқ кодексига мувофиқ ННТ бадаллар ҳисобига олинган асосий воситаларга амортизация ҳисобламайди. 1. ННТ аъзолик бадаллари ҳисобига олинган асосий воситаларга амортизация ажратмаларини ҳисоблашни тўхтатиши зарурми? 2. Солиқ кодексидagi амортизация ажратмаларига доир ўзгартиришларни ҳисоб сиёсатида акс эттириши лозимми?*

1 ННТ томонидан аъзолик бадаллари ҳисобига олинган ва нотариот фаолиятини амалга ошириш учун фойдаланиладиган асосий воситалар амортизация қилинмайди (СК 306-м. 2-қ. 10-б.). Мазкур норма фойда солиғини солиш мақсадида белгиланган.

Бухгалтерия ҳисобини юритиш учун қуйдагилар **амортизация қилинмайди:**

- а) ер участкалари ва табиатдан фойдаланишга доир бошқа объектлар (сув, ер ости бойликлари ва бошқа табиий ресурслар);
- б) маҳсулдор чорва моллари;
- в) ахборот-кутубхона фонди;
- г) қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда консервацияланган ўтказилган асосий воситалар;
- д) музей ашёлари;
- е) моддий маданий мерос объектлари;

ж) умумий фойдаланишдаги автомобиль йўллари, йўлаклар, сайилгоҳлар, хиёбонлар, маҳаллий давлат ҳокимияти органлари тасарруфида бўлган ободонлаштириш иншоотлари;

з) тўлиқ амортизацияланган асосий воситалар (АВ томонидан 20.01.2004 йилда 1299-сон билан рўйхатдан ўтказилган 5-сон БҲМСнинг 35-банди).

Яъни ННТ бухгалтерия ҳисобида 5-сон БҲМСнинг 35-бандида санаб ўтилганлардан ташқари, барча АВлар бўйича амортизация ҳисоблайди.

ННТнинг устав фаолиятида фойдаланиладиган АВ амортизация харажатлари мақсадли маблағлар ҳисобидан амалга оширилади ва улар молиявий натижаларни шакллантиришда, шунингдек фойда солиғи бўйича солиқ солинадиган базани аниқлашда иштирок этмайди. Операция қуйдаги бухгалтерия проводкалари орқали акс эттирилади:

Дт 8830-«Аъзолик бадаллари»
Кт 0200-«Аъзолик бадаллари ҳисобидан харид қилинган ёки аъзолик бадалли сифатида олинган асосий воситаларнинг эскиришини ҳисобга олувчи сўтлар».

2 *Ҳа. корхона бухгалтерия ҳисобини юритиш учун ҳисоб сиёсатидан ташқари, СКнинг 77-моддасига мувофиқ солиқ солиш мақсадида ҳисоб сиёсатини ҳам ишлаб чиқиши шарт. Унда солиқ солишга доир ҳисобга олишнинг ўзинга хос жиҳатлари акс эттирилиши лозим.*

ДАРОМАДЛАР ТЎҒРИСИДАГИ ДЕКЛАРАЦИЯ: КИМЛАР ТАҚДИМ ЭТАДИ

? *ЎзР резиденти бўлган жисмоний шахс 2019 йилда асосий иш жойида меҳнат шартномаси бўйича ва яна иккита жойда ФХШ бўйича ишлаган. У солиқ инспекциясига жами йиллик даромади тўғрисида декларация тақдим этиши лозимми?*

– Декларация асосида солиқ солинадиган даромадларга Ўзбекистон Республикаси резидентларининг қуйидаги даромадлари қиради (2007 йилги тахрирдаги СК 189-м. 1-қ.):

- мулкӣ даромадлар, агар бу даромадларга тўлов манбаида солиқ солилмаган бўлса;
- фан, адабиёт ва санъат асарларини яратганлик ҳамда улардан фойдаланганлик учун муаллифлик ҳақи тариқасида олинган даромадлар;
- асосий бўлмаган иш жойидан олинган моддий наф тарзидаги даромадлар;
- ЎзР ҳудудидан ташқаридаги манбалардан олинган даромадлар;
- солиқ агентлари бўлмаган манбалардан олинган даромадлар.

Юқорида санаб ўтилган ЎзРдан ташқаридаги манбалардан ва солиқ агентлари ҳисобланмаган манбалардан олинган даромадларга фақат декларация асосида солиқ солинади. Асосий бўлмаган

иш жойидан олинган даромадларнинг бошқа турларидан ЖШДС ушлаб қолинган бўлса, даромадлар тўғрисида декларация тақдим этилмайди (2007 йилги тахрирдаги СК 189-м. 2-қ.).

2 ва ундан кўп манбадан олинган, солиқ солиниши лозим бўлган даромадлар декларация асосида солиқ солинадиган даромадлар рўйхатидан чиқарилган. 2019 йил 1 январдан табақалаштирилган ЖШДС солиш шкаласи бекор қилинган. ЎзР резиденти бўлган жисмоний шахснинг даромадларига, бундан дивидендлар ва фойзалар тарзида тўланадиган даромадлар мустасно, 12%лик ставка бўйича солиқ солинади (2007 йилги тахрирдаги СК 181-м.).

Бинобарин, жисмоний шахснинг асосий иш жойи ва ФХШ бўйича олган даромадларига ЖШДС солинган бўлса, йиллик жами даромадлари тўғрисида декларация тақдим этилиши шарт эмас.

Азизахон ТОШХЎЖАЕВА, «Norma» МЧЖ эксперти.

ҚҚС – ЧЕГИРИЛАДИГАН ХАРАЖАТ

? 2019 йилда ҳисобга олинмайдиган ҚҚС юзага келди (мутаносиб усулда ҳисоблашда) ва корхона харажатларига киритилди. 2019 ва 2020 йилларда ҚҚС тарзидаги бундай харажат чегирилмайдиган харажат ҳисобланадими?

– 2019 ва 2020 йилларда Ўзбекистон Республикаси норезиденти ва бошқа шахслар учун тўланган солиқлар, шунингдек текширув натижалари бўйича қўшимча ҳисобланган солиқлар чегирилмайдиган харажатлар ҳисобланади (2007 йилги таҳрирдаги СК 147-м. 14, 15-б.; янги таҳрирдаги СК 317-м. 11,12-б.).

Мутаносиб усулда ҳисоб-китоб қилинганда ҳисобга олинмиши лозим бўлмаган ва корхона харажатларига киритилган ҚҚС 2019 йилда ҳам, 2020 йилда ҳам чегириладиган харажат ҳисобланади (2007 йилги таҳрирдаги СК 145-м. 21-б.; янги таҳрирдаги СК 305-м. 14-қ., 314-м.).

ХОДИМЛАРГА СОВГАЛАР ВА ҚҚС

? Корхона ҚҚС билан ходимларга совгалар харид қилди. Солиқ ҳисобга олинмади, балки ходимларга берилган совгаларнинг тан-нархига киритилди. Ходимларга ва бошқа шахсларга бериладиган совгаларнинг қиймати фойда солигини ҳисоблашда чегирилмаган, ҚҚС эса совгаларни харид қилиш чоғида ҳисобга киритилмаган бўлса, уларни беришда ҚҚС солинадими?

– Ҳа, ходимларга ва бошқа шахсларга бериладиган совгаларга ҚҚС солинади. Корхона совгаларни харид қилиш чоғида тўланган ҚҚС-ни ҳисобга олишга ҳақлидир. Корхона совгалар харид қилиб, улардан ўз эҳтиёжи учун фойдаланмайди. Ҳада қилишда мулк ҳуқуқи ҳам ўтади, бу эса реализация қилиш деб эътироф этилади (СК 46-м. 2-қ.). Товари бепул бериш, бундан шундай бериш иктисодий жиҳатдан ўзини оқлайдиган ҳоллар мустасно, товарларни реализация қилиш бўйича ҚҚС солинадиган айланма ҳисобланади (СК 239-м. 1-қ. 2-б.).

Тегишинча, солиқ солинадиган айланма мақсадида фойдаланиладиган товарларни (сизнинг ҳолатда совгаларни) харид қилиш чоғида корхона

на бундай товарлар бўйича ҚҚС-ни ҳисобга олишга ҳақли бўлади. Ҳада қилишда эса корхона томонидан ҚҚС ҳисобланади ва тўланади. Корхона товарларни харид қилишда етказиб берувчига тўланган ҚҚС-ни ҳисобга олмаган ва у совгаларнинг таннархига киритилган бўлса, уларни бериш товарларни (хизматларни) реализация қилиш бўйича ҚҚС солинадиган айланма ҳисобланмайди (СК 239-м. 4-қ. 6-б.).

МАРКЕТИНГ ХИЗМАТЛАРИ ЭКСПОРТИДА ҚҚС

? ҚҚС тўловчи корхона ЎзР ҳудудида хоризжий ҳамкорига маркетинг хизматларини кўрсатади. Хоризжий ҳамкор ЎзР резиденти ҳисобланмайдими ва доимий муассасга эга эмас. Норезидентга маркетинг хизматларини реализация қилишда ҚҚС қандай тўланади ҳамда маркетинг хизматлари кўрсатилганлиги муносабати билан харид қилинган товарлар (хизматлар) бўйича ҚҚС қандай ҳисобга олинади?

– Корхонангиз томонидан Ўзбекистонда ДМга эга бўлмаган ЎзР норезидентига маркетинг хизматларини реализация қилиш жойи Ўзбекистон ҳисобланмайди (СК 241-м. 1-қ.). Тегишинча, корхонангиз ҳисобварақ-фактурани ҚҚСсиз тақдим этади (Тартиб, 3-илова, АВ томонидан 21.01.2019 йилда 3126-сон билан рўйхатдан ўтказилган).

Ўзбекистон Республикаси ҳудуди реализация қилиш жойи деб эътироф этилмайдиган хизматларни кўрсатув-

чи ЎзР юридик шахслари СК 37-бобида белгиланган тартибда ҳақиқатда олинган товарлар (хизматлар) бўйича тўланган (тўланиши лозим бўлган) ҚҚС суммасини ҳисобга олиш ҳуқуқига эга. Бунда ҳисобга олиш мақсадида ушбу хизматларни реализация қилиш бўйича айланма солиқ солинадиган айланмага тенглаштирилади (СК 266-м. 2-қ.).

Замира Жўраева,
«Norma» МЧЖ эксперти.

? Умумбелгиланган солиқларни тўловчи туристик фирма туристик хизматларни экспорт қилиш билан шуғулланади. Ўзбекистонда чет эллик сайёҳлар учун турлар ташкиллаштиради. Турлар учун ҳақ чет эл валютасида тўланади. Туристик хизматларни экспорт қилишдан тушадиган тушум улуши эсами даромаднинг 15%идан кўпроқни ташкил этади. Ўзбекистон ҳудудида туристик хизматлар кўрсатилган тақдирда, туристик хизматларни экспорт қилишда ҚҚС бўйича айланма ҳосил бўладими?

ЎЗБЕКИСТОНДА ТУРИСТИК ХИЗМАТЛАР КўРСАТИШДА ҚҚС

– Реализация қилиш жойи Ўзбекистон Республикаси бўлган товарларни (хизматларни) реализация қилиш бўйича айланма солиқ солиш объекти ҳисобланади (СК 238-м. 1-қ. 1-б.).

Туризм соҳаси хизматлари ҳақиқатан ҳам ЎзР ҳудудида кўрсатилган бўлса, Ўзбекистон хизматларни реализация қилиш жойи деб эътироф этилади (СК 241-м. 3-қ. 3-б.).

Бинобарин, чет эллик сайёҳлар учун Ўзбекистон ҳудудида туристик хизматлар кўрсатилганда ҚҚС солинадиган хизматларни реализация қилиш бўйича айланма ҳосил бўлади. ҚҚС ставкаси 15% миқдорини ташкил этади (СК 258-м. 1-қ.).

ТЕЛЕКАНАЛЛАР ТРАНСЛЯЦИЯСИ ХИЗМАТЛАРИ БўЙИЧА ҚҚС-НИ ҲИСОБГА ОЛИШ

? Улгуржи савдо корхонаси умумбелгиланган солиқларни тўлайди. Корхонага кираверишда телевизор қўйилган, у трансляция бўйича хизматларни етказиб берувчига («Uzdigital TV» МЧЖ) уланган. Корхона миқозлари хужжатлар, товар ва бошқаларни олишни кутиши асосида телевизор кўриб турадилар. Трансляция бўйича хизматларни етказиб берувчи ҚҚС тўловчи ҳисобланади ва ўз хизматлари учун 15%лик ҚҚС билан ҳисобварақ-фактураларни тақдим этади. Телевизорни корхона миқозлари кўришига қарамай, корхона етказиб берувчининг ҳисобварақ-фактурасида кўрсатилган суммани ҳисобга олиши мумкинми?

– Телевизор кираверишда ўрнатилган, корхона миқозлари ўз навбати келишини кутиб, намоёнларни кўрадилар. Бу ҳолат корхона фаолиятини яхшилашига, сотувлар ҳажмини оширишига ишончингиз комил бўлса, корхона телеканалларни трансляция қилиш хизматлари бўйича ҚҚС-ни ҳисобга олиши мумкин. Телеканаллар трансляцияси бўйича ҚҚС солинадиган хизматлардан корхона фаолиятини амалга оши-

риш учун фойдаланилса, ушбу хизматлар бўйича ҚҚС ҳисобга олинади (СК 266-м. 1-қ. 1-б.).

Бироқ ушбу харажатларни вакиллик харажатлари деб эътироф этиши эҳтимоли юқори. Вакиллик харажатлари бўйича ҚҚС ҳисобга олинмайди (СК 267-м. 1-қ. 5-б.).

Азизахон ТОШХЎЖАЕВА,
«Norma» МЧЖ эксперти.

ЭЪЛОН

“Suxrondaryo mulk markazi” МЧЖ бошлангич баҳоси босқичма-босқич охирига бориш тартибда ўтказиладиган очик аукцион савдосига таклиф этади!

Савдога Сурхондарё вилоят ОИТСга қураш марказига тегишли Термиз шаҳар, Ибн Сино кўчаси, 2-уйда сакланаётган, CHEVROLET DAMAS русумли д/р 75/765 DAA бўлган 2004 йилда ишлаб чиқарилган бошлангич баҳоси – 7 488 000 сўм бўлган, техник ҳолати тазмирталаб автотранспорт қўйилмоқда.

Аукцион савдоси 2020 йил 27 март соат 11.00 дан бошлаб ўтказилади. Аризалар расмий иш қулилари соат 10.00 дан 16.00 гача қабул қилинади (13.00 дан 14.00 гача тушлик). Аризаларни қабул қилишнинг охириги мuddати: 2020 йил 25 март соат 18.00.

Савдо голиби деб топилган шахсга 10 кун ичида сотувчи билан олди-сотди шартномаси тузиш мажбурияти юклатилади. Сотувчи томонидан мулк учун тўловлар амалга ошириш мuddати олди-сотди шартномаси тузилганда белгиланади. Савдода иштирок этиш учун ариза, закатал пули тўланганлиги ҳақидаги тўлов ҳужжати нусхаси, вакиллар учун ишончнома тақдим этилади. Талабдорлар савдо ташкилотчиси билан тузилган закатал келишувига асосан мулк бошлангич баҳосининг 15 фоиздан кам бўлмаган миқдорда закатал пулини “SMM” МЧЖнинг ХАБ “Траст банк” Термиз филиалидаги қуйдаги ҳисобрақамга тўлашлари шарт: х/р: 20208000904941294001, МФО: 01063, СТИР: 302125729. Ариза (талабнома)ларни қабул қилиш ва савдо ўтказиш манзили: Сурхондарё вилояти, Термиз шаҳар, Баркамол авлод кўчаси, 19-уй. Телефон: (0376) 223-15-82. 972-сонли суҳбатнома.

ШАХСИЙ ФойДАЛАНИШДАГИ МЕДИКАМЕНТЛАР

? Қанд касалиман. Сўнги вақтларда дориҳоналарда OneTouch Select глюкометри учун тест-полоскалар сотиб олиш қийинлашди. Менга ёрдам берадиган Янумет препаратини ҳам бизда топиб бўлмади. Яқинда Қозғистонга бораман, у ердан олиб келмоқчиман. Сотиш учун эмас, шахсий фойдаланиш учун хориздан олиб келишда дори воситаларининг миқдори ва номланишига доир бирор-бир чекловлар борми?

– Мамлакатимизда бўлиш даврида шахсий фойдаланиш, шунингдек тиббиёт муассасаси томонидан тасдиқланган тиббий кўрсатма асосида, даволаш курси доирасида даволаш учун мўлжалланган бўлса, жисмоний шахсларга дори воситаларини давлат рўйхатидан ўтказмасдан ҳамда божхона расмийлаштирувисиз олиб киришга рухсат берилади (Низомнинг 3-банди, ВМнинг 8.06.2016 йилдаги 191-сон қарори билан тасдиқланган).

Жисмоний шахслар яшаш ёки бўлиш мамлаката тиббиёт муассасаси томонидан берилган ҳужжат тақдим этилмасдан турли номдаги 10 тагача дори препаратларидан иборат бўлган ва уларнинг ҳар бири учун 5 ўрамдан ортик бўлмаган дори воситаларини, шунингдек 5 бирликдан ортик бўлмаган тиббий буюмларни шахсий фойдаланиш учун олиб кириши мумкин.

Бунда бир ўрамда қуйидагича таркиб бўлиши керак: қаттиқ (таблеткалар, дражелар, гранулалар, кукунлар, капсулалар) дори шакллари учун – 100 бирликдан ортик эмас; эритма тайёрлаш учун қўлланиладиган кукунлар учун – 500 граммдан ортик эмас; гранула шаклдаги гомеопатик дори воситалари учун – 50 граммдан ортик эмас; инфузион эритмалар ва орал (оғиз орқали) қўлланиладиган эритмалар учун – 500 миллилитрдан ортик эмас; инъекциялар учун эритмалар – 10 ампуладан ёки 10 флакондан ортик эмас; ташки доирлар учун – 200 миллилитрдан ёки 200 граммдан ортик эмас.

Эътиборли бўлинг, дори воситалари ва тиббий буюмлар ишлаб чиқарувчининг ўрамида бўлиши керак (Низомнинг 5-банди).

Дори воситаларини юқорида кўрсатилган меъёрлардан ортик миқдорда олиб киришда жисмоний шахс-

лар ўтказиш пунктларида божхона органларига бўлиш ёки яшаш мамлакатининг тиббиёт муассасасидан унинг шахсий фойдаланиши учун мўлжалланган дори воситасининг номи, унинг доривор шаклини ва даволаш курсига тавсия қилинган миқдорини кўрсатган ҳолда муайян жисмоний шахсга берилган ҳужжатни тақдим этишлари лозим (Низомнинг 6-банди).

Шу билан бирга жисмоний шахслар шахсий фойдаланиш учун таркибда гиёҳвандлик воситалари ва психотроп моддалар бўлган дори воситаларини ВМнинг 12.11.2015 йилдаги 330-сон қарори билан тасдиқланган рўйхатларга мувофиқ олиб киришлари мумкин (Низомнинг 8-банди).

Яшаш ёки бўлиш мамлакатининг тиббиёт муассасаси томонидан берилган, даволаш курсининг тавсия этиладиган сони кўрсатилган ҳуж-

жатлар мавжуд бўлганда гиёҳвандлик воситаларини 7 суткалик эҳтиёждан ортик бўлмаган миқдорда олиб киришга рухсат берилади (Низомнинг 10-банди).

Бундай ҳужжат тақдим этилмасдан жисмоний шахсларга турли номдаги 5 тагача даволаш препаратларини ва улардан ҳар бирининг иккитадан ортик бўлмаган ўрамини даволаш курси доирасида олиб киришга рухсат берилади (Низомнинг 11-банди).

Ўтказиш пунктларида божхона чегарасини кесиб ўтишда жисмоний шахслар улардан гиёҳвандлик воситалари ва психотроп моддалар борлигини декларацияда қайд этишлари шарт. Гиёҳвандлик воситалари учун – божхона органига дори воситасининг номи, унинг дори шакли ва даволаш курсининг тавсия этиладиган сони кўрсатилган тегишли ҳужжат тақдим этилиши керак (Низомнинг 12-банди).

Тиббиёт муассасаси томонидан берилган ҳужжатда ва божхона органига билдирилган гиёҳвандлик воситалари ва психотроп моддалар номлари ва сонидан ортик бўлган тақдирда ортикчаси олиб қўйилиши ва белгиланган тартибда йўқ қилиниши керак (Низомнинг 14-банди).

ИМПОРТ ВАҚТИДА БОЖХОНА РАСМИЙЛАШТИРУВЛАРИ

? Қирғизистон хотин-қизлар бизнеси вакиллари бирлашмаси Ўзбекистон тадбиркор аёллари билан фаол ҳамкорлик қилади. Йўлга қўйилган ҳамкорлик натижасида ўзбекистонлик хунарманд хотин-қизларнинг ишланмалари Қирғизистонга олиб бориб, муваффақият билан сотилган ҳам. Бизнинг бизнесеумен ҳам мамлакатингизга товарлар етказиб беришни истайди. Ҳозир Ўзбекистонда трансчегаравий савдо соҳасида қатта ўзгаришлар юз берди. Қирғизистондан товарлар олиб кириш чоғида божхона тартиб-таомилларида қандай ўзгаришлар бор? Ўзбекистонга маҳсулот импорт қилинаётганда қандай тўловлар тўланади?

– «Эркин муомалага чиқариш (импорт)» божхона режимида олиб кириладиган товарларни божхонада расмийлаштиришда қуйидаги ҳужжатларни тақдим этиш керак:

- божхона юк декларацияси, қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда йўловчи божхона декларациясини тўлдириш йўли билан товарларни декларациялаш ҳоллари бундан мустасно;

- транспорт ҳужжатлари, ўров варағи бундан мустасно;

- товарларнинг келиб чиқиши сертификати (манфаатдор шахснинг хоҳиши бўйича ва унинг зарурлиги Ўзбекистон Республикасининг халқаро шартномаларида назарда тутилган ҳолларда) (Рўйхат, ВМнинг 20.07.2015 йилдаги 197-сон қарори билан тасдиқланган).

банклар (ғазначиликлар) томонидан тақдим этиладиган Ўзбекистон Республикаси Давлат божхона қўмитасининг Ягона автоматлаштирилган ахборот тизимида тўловчининг шахсий ҳисобрақами бўйича божхона тўловлари тўланганлиги тўғрисидаги маълумотлар мавжуд бўлган тақдирда амалга оширилади (божхона тўловларини тўлаш кечиктирилиши ёки бўлиб-бўлиб тўлашга рухсат берилиши ҳоллари бундан мустасно).

Рухсат этиш хусусиятига эга тегишли ҳужжатлар бўйича импорт қилинадиган товарга нисбатан божхона органларининг ахборот тизимида бундай ҳужжатларнинг мавжудлигини божхона органи мустақил равишда текширади (БКнинг 57-моддаси).

Маълумот учун. ДБКнинг Ягона автоматлаштирилган ахборот тизимида рухсат берувчи тусдаги тегишли ҳужжат мавжуд бўлмаган тақдирда, давлат божхона хизмати органлари божхона расмийлаштирувини рад этиш ҳуқуқига эгадир.

Товар ва автотранспорт воситаларини олиб ўтишда қуйидаги божхона тўловлари тўланади:

- импорт божхона божи (Ставкалар, 29.09.2019 йилдаги ПҚ-3303-сон қарорга 1-қлова);

- импорт қилинадиган акциз тўланадиган товарларга акциз солиғи (СКнинг 283-моддаси);

- ҚҚС – солиқ солинадиган базанинг 15%и (СКнинг 258-моддаси);

- божхона расмийлаштируви учун йўғим – олиб кириладиган товарлар қийматининг 0,2%и, бироқ 25 АҚШ долларидан кам эмас ва 3 000 АҚШ долларидан кўп эмас (Ставкалар, ВМнинг 30.04.1999 йилдаги 204-сон қарори билан тасдиқланган).

Бунда импорт қилувчи товарларни декларация қилиш чоғида уларнинг келиб чиқиши тўғрисидаги сертификатлари божхона органларига тақдим этган тақдирда, божхона тўловларини тўлашда тегишли имтиёздан фойдаланиши мумкин бўлади (БКнинг 300-моддаси).

Бинобарин, Эркин савдо режимини назарда тутувчи битимлар имзоланган эркин савдо зонасини яратиш тўғрисидаги битимнинг иштирокчилари бўлган давлатларда ишлаб чиқарилувчи ва олиб келинувчи товарларга божхона божи солинмайди (Рўйхат, АВ томонидан 8.04.1998 йилда 429-сон билан рўйхатдан ўтказилган). Қирғизистон Республикаси – ана шу Битим иштирокчиси бўлиши давлатлардан ҳисобланади.

Товарнинг муайян мамлакатда ишлаб чиқарилганлигини унинг келиб чиқиши тўғрисидаги сертификат тасдиқлайди. Ушбу ҳужжат товарнинг муайян мамлакатда ишлаб чиқарилганлигини тасдиқлайди, экспорт ёки реэкспорт қилувчи мамлакатда белгиланган тартиб ва шаклга мувофиқ ваколатли орган томонидан, шу жумладан, электрон шаклда берилади (БКнинг 363-моддаси).

Божхона тўловларини ҳисоблаш учун асос бўлиб БК ва Ўзбекистон Республикаси божхона ҳудудида олиб кириладиган товарнинг божхона қийматини аниқлаш бўйича йўриқномага (АВ томонидан 13.01.1998 йилда 390-сон билан рўйхатдан ўтказилган) мувофиқ божхона расмийлаштирувида декларант ёки божхона брокери томонидан божхона органига маълум қилинадиган божхона қиймати ҳисобланади.

«Божхона» бўлимини махсус мухбиримиз Гулнора АБДУНАЗАРОВА олиб боради.

2020 ЙИЛДА СОЛИҚ ИМТИЁЗЛАРИНИ САҚЛАБ ҚОЛИШ

? **Бизнинг МЧЖ 2020 йилда чет эл ташиқлотининг доимий муассасаси билан тайёр маҳсулот етказиб бериш (мамлакат ичида экспорт қилиш) бўйича валюта шартномасини тузмокчи. ДМ қарз маблағлари иштирокидаги лойиҳа қатнашчиси сифатида 2021 йилга қадар ҚҚС тўлашдан озод этилган. Президентнинг ПҚ-1731-сон қарорининг 5-бандига мувофиқ шартнома экспорт шартномасига тенглаштирилади ҳамда биз фойда солиги бўйича имтиёзни ва ҚҚС бўйича ноль даражали ставкани қўллашга ҳақлимиз.**

1. ДМга валюта эвазига товарларни етказиб берувчи корхона 2020 йилда ҚҚСнинг ноль даражали ставкасини қўллаши мумкинми?
2. Халқаро молиявий институтлар иштирокидаги лойиҳалар доирасида реализация қилинадиган товарлар бўйича ҚҚСдан озод этишни қўллашимиз зарурми ёки ҚҚСнинг ноль даражали ставкасини қўллаш ҳам бўладими?
3. Бизнинг МЧЖ ушбу ДМга товарларни етказиб бериш бўйича ҚҚС тўлашдан озод этилган бўлса, кирувчи ҚҚСни ҳисобга олиш мумкинми?
4. 2020 йилда фойда солиги бўйича имтиёзни қўллаш мумкинми?

– Президентнинг «Экспорт қилувчи корхоналарни рағбатлантиришни кучайтириш ва рақобатбардош маҳсулотларни экспортга етказиб беришни кенгайтириш борасида кўшимча чораталбирлар тўғрисида»ги қарори (26.03.2012 йилдаги ПҚ-1731-сон) айти пайтда амал қилмоқда ва унда амал қилиш муддати бўйича чекловлар мавжуд эмас. Қарорда маҳаллий корхоналарга ЎЗР ҳудудида фойдаланиш назарда тутилган ўзлари эгаси бўлган товар (иш, хизмат)ларни етказиб беришга тўғридан-тўғри битимлар шартиди норезидентлар билан хорижий валютада шартномалар тузиш ҳукуки берилганлиги қайд этилган. Кўрсатиб ўтилган шартномалар экспорт қилувчи корхоналардек солиқ имтиёзлари берилган ҳолда экспорт шартномаларига тенглаштирилади (ПҚ-1731-сон қарорнинг 5-банди).

Илгари қабул қилинган Президент ва Вазирлар Маҳкамасининг қарорларида тақдим этилган солиқ имтиёзларини 2020 йилда қўллаш тўғрисидаги масалаларни ҳал этишда қуйидаги ҳужжатларда назарда тутилган солиқлар ва бошқа мажбурий тўловлар бўйича имтиёзлар ҳисобга олиниши лозим:

2007 йилги тахрирдаги Солиқ кодексиди назарда тутилган имтиёзлар 2020 йилнинг 1 апрелигача;

2020 йилнинг 1 январигача қабул қилинган солиқ тўғрисидаги қонун ҳужжатларида, шу жумладан Президент ва Вазирлар Маҳкамасининг қарорларида назарда тутилган имтиёзлар уларнинг амал қилиш муддати тугагунга қадар амал қилади (30.12.2019 йилдаги ЎРҚ-599-сон Қонуннинг 4-моддаси).

Эксперт фикри
ЎРҚ-599-сон Қонуннинг матнидан келиб чиққан ҳолда, Президентнинг ПҚ-1731-сон қарориди назарда тутилган «муддатсиз» солиқ имтиёзлари ва преференциялари 2020 йил 1 апрелга қадар амал қилади. Шу вақтга келиб қарорга ёки ўзгартиришлар киритилади, ёки ундаги имтиёзлар қисми ўз кучини йўқотган деб топилиши лозим.

1 ҚҚС
Қонунчиликка мувофиқ экспорт қилувчи корхоналарга бериладиган солиқ имтиёзлари ва преференциялари рўйхатида (ПҚ-1731-сон қарорга илова) қуйидаги преференция ҳам кўрсатилган:

«Товарларни чет эл валютасида экспортга реализация қилиш (қимматбаху металллар бундан мустасно) айланмасига ноль даражали ставка бўйича қўшилган қиймат солиги солинади (СК 212-м.)». Қарорда 2007 йилги тахрирдаги Солиқ кодекси назарда тутилган, амалдаги Кодекс қабул қилинганидан кейин ўзгартиришлар киритилмаган.

Амалдаги Солиқ кодексиди шундай норма мавжудки, унга мувофиқ **Ўзбекистон Республикаси ҳудудидан экспорт божхона тартиб-таомилига олиб чиқилган** товарлар реализация қилинганда ноль даражали ставка бўйича солиқ солинади (СК 260-м. 1-қ. 1-б.).

Эксперт фикри
Хорижий ҳамкорга, шу жумладан унга қарашли ДМга ЎЗР ҳудудида фойдаланиш учун товарларни хорижий валютада етказиб берилган корхона ноль даражали ставка бўйича ҚҚС солини кўринишидаги преференциядан 2020 йил 1 апрелга қадар фойдаланиши мумкин. Ушбу муддатдан кейин Президентнинг ПҚ-1731-сон қарорига киритилиши лозим бўлган ўзгартиришлар ҳисобга олиниши лозим.

2 ҚҚС: озод этиш ёки ноль даражали ставка
Экспорт қилишда ҚҚСнинг ноль даражали ставкаси қўлланилишини тартибга солувчи СК моддаларида бошқача қоиди назарда тутилмаган бўлса, ҚҚСдан озод этиш ҳақидаги норма аввал ҳам (2007 йилги тахрирдаги СКнинг 208-моддаси) амал қилган, ҳозир ҳам (СК 243-модда) амал қилмоқда.

СКда халқаро молиявий институтларнинг қарзлари ва ҳукумат ташкилотларининг халқаро қарзлари ҳисобидан олиннадиган товарларни (хизматларни), агар қарз шартномасида уларни солиқдан озод этиш назарда тутилган бўлса, уларни реализация қилиш бўйича айланма ҚҚС солишдан озод этилади (СК 243-м. 1-қ. 23-б.). Бирок ҳозирча шартнома экспорт шартномасига тенглаштирилган, корхона ноль даражали ставкадаги ҚҚСни қўллаши лозим.

3 ҚҚС тўлашдан озод этишда солиқ ҳисобга олинмайди
Қуйидаги қонда аввал ҳам (2007 йилги тахрирдаги СК 218-м. 1-б.) амал қилган, ҳозир ҳам (СК 266-м. 1-б.) амал қилмоқда: фаолиятни амалга ошириш

чоғида товарлардан (хизматлардан) фойдаланишда реализация қилиш бўйича айланмага ҚҚС солиниши, шу жумладан ноль даражали ставка бўйича солиқ солиниши лозим бўлганда, кирувчи ҚҚСни ҳисобга олиш мумкин бўлади.

ҚҚС солинмайдиган тушум қисмида ҚҚС ҳисобга олинмайди.

4 Фойда солиғи
2019 йил 1 январдан бошлаб товарлар (ишлар, хизматлар)ни реализация қилишдан тушган умумий тушумида экспорт улуши **15%дан юқори бўлган** юридик шахслар солиқ солинадиган базани товарлар (ишлар, хизматлар)ни экспортга реализация қилиш ҳажмига тўғри келадиган фойда қисмида камайтирадилар (29.11.2018 йилдаги ПФ-5587-сон Фармоннинг 1-банди).

2020 йилдан бошлаб товарларни (ишларни) экспортга реализация қилишдан олинган фойдага ноль даражали ставка бўйича солиқ солинади. Экспорт қилишдан даромадлар жами даромаднинг камида 15%ини ташкил этса, ноль даражали ставка қўлланилади (СК 337-м. 1-қ. 6-б., 8-қ.).

Эксперт фикри
Экспорт шартномасига тенглаштириладиган шартнома бўйича товарлар етказиб берувчи корхона 2020 йил 1 апрелга қадар бундай шартнома бўйича олинган фойдадан солиқ тўламаслиги мумкин. Бунда экспорт тушуми жами даромаднинг 15%идан ортиқ бўлиши лозим. Ушбу муддатдан кейин Президентнинг ПҚ-1731-сон қарорига киритилиши лозим бўлган ўзгартиришлар ҳисобга олиниши лозим. Бундай етказиб беришлар экспортга тенглаштирилиши кейинчалик ҳам сақланиб қоладиган бўлса, фойда солигининг ноль даражали ставкаси қўлланилади.

Эътибор беринг!
Товарларни чет эл валютасида экспорт қилиш юзасидан даромадлар улар экспортга чиқарилган кундан эътиборан 180 календарь кун ичида келиб тушмаган тақдирда, фойда солиғи ва пенялар тўланиши лозим (ПФ-5587-сон Фармоннинг 2-банди; СК 337-м. 10-қ.).

Ольга БУСАРОВА,
«Norma» МЧЖ эксперти.

<p>СОЛИҚ ВА БОЖХОНА ХАБАРЛАРИ</p> <p>Молиявий-иқтисодий, ахборот-ҳуқуқий газета</p> <p>ТАЪСИСЧИ «Norma» МЧЖ</p> <p>Газета 2018 йил 12 июнда Ўзбекистон Матбуот ва ахборот агентлигида рўйхатга олинган. Рўйхатдан ўтиш тартиб рақами 0040. Ҳафтада бир марта сешанба кунлари чиқади.</p>	<p>Бош муҳаррир Фарҳод Собирович ҚУРБОНБОЕВ</p>	<p>Нашр учун масъул – бош муҳаррир ўринбосари, масъул котиб Нодир Носирович АЛИМОВ</p> <p>Саҳифаловчи Наталья БАРАНОВА</p>	<p>МАНЗИЛИМИЗ: 100105, Тошкент ш., Миробод тумани, Таллимаржон кўча, 1/1 ТЕЛЕФОН/ФАКС Тахририят: (71) 200-00-90; E-mail: sbx@norma.uz, gazeta@norma.uz, web: norma.uz</p>	<p>Обуна, газеталар, китоблар, газеталарнинг электрон версияларини етказиб бериш ва харид қилиш масалалари бўйича (71) 200-00-30; «Norma» АҚТ бўйича – (71) 200-00-90; рекламани жойлаштириш бўйича (71) 231-07-91 телефон рақамларига мурожаат қилиш мумкин.</p>
--	--	--	---	---